

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

A MERENGŐHÖZ

ANTHOLÓGIA

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

LEGSZEBB
KÖLTEMÉNYEIBŐL

GYOMÁN

nyomtatott Kner Izidor betűivel

1 9 2 1.

La Eur
V9545am

614733
8 7.55

ÁLOM ÉS VALÓSÁG
KÖLTEMÉNYEK
ANTI-K FORMÁBAN

ÁRPÁD EMELTETÉSE

Nézz Árpádra, magyar! ki hazát állíta nemed-
[nek;

Nézd, s tiszteld képét Álmos fejedelmi fiának.
Őt magas Ungmezején vérontó férfiak és bölcs
Hadvezetők szabadon választván harcos

[urokká,

Bátor örömríadás közepett pajzsokra emelték.

Mint kel erős viharok tetején a sziklai nagy sas:

Úgy kele a fejedelmi fiú országos erőben,

Párduca lebbenvén és kardja az égre ragyog-

Samint lelkében végig pillanta temérdek [ván.

Hunniatérségén, lánglettegyszerreszeméből,

És rettentőbben rezegett buzogánya kezében.

Úgy lőn, mint érzé. Tisza boldog partjait és a

Nagy Duna mellékét ellepték gyenge fiakkal

S hó kebelű deli hölgyekkel diadalmas apáink,

S a bús csendbe merült országok pusztá határit

Napkelet ifjainak dobogó paripái tiporták.

Z R Í N Y I

Néz nyugatra, borús szemmel néz vissza ke-
[letre

A magyar, elszakadott testvértelen ága nemé-

A könyörűget, a földet vizsgálja hiába: [nek;

Sok had tengere közt Szigetet, mint áll vala,
[látád,

S ősedet, elmaradó Vidot amint kémlí vasával
És „Deli Vid, Deli Vid!“ törököt rettentve
[kiáltja.

Durva török pedig elrémül, s fut előle hadastúl,
S a roppant tábor derekát följeszti futással;
Akkor az ifju tatár, s az erőben durva Demir-
Déli ölőszélként fölkelnek vini Szigetre, [hám,
És dörög, és reng a kapu sok szakadatlan ütés-
[től; —

Mindezeken mikor andalgasz s a szörnyű csa-
[ták közt

Rózsavilágában, mint tündér hajnali álmot,
Felhozod a gyönyörű, a gyöngé Kumilla sze-
[relmét;

Vagy pedig intézed, deli Vid szép hölgye
[miként jár

Férje után Szolimán seregében, az angyali
[hűség

Szárnyain, és védőt mint lelvi adalmas urában,
Őket jó Karabúl, mint sólyomszárnyu sebes
[szél,

Hogy viszi rajta ütő törökök boszujára Szi-
[getbe:

Illyen gondolatok közepett szép lelki világod
Földöntúli lakók seregével gazdagon, amint
Ontja dalait, az örök hévvel lobogókat, azon-
[ban,

Néma, s borúlt, mint a mély sír, körülötted
[az éjfél:

Akkor sincs biztos nyugodalmad az őri falak
[közt;

Mert tolvaj török üszköt vet váradra, lobogva

Völgyi lidércként átröpül az, fölijeszti magát-
 [nyos
 Éjedet álfénnyel, s rettentő szikralökéssel;
 És egyszerre lakod mind a négy sarka meg-
 [indúl,
 Rengenek a megütött falak, árkod gödrei tel-
 [nek
 S dárdavető hajdúk riogatnak benne falaidra;
 Akkor az égi lakók lelkedből összezavartan
 A fölvert álmok halovány seregeihez együl-
 [nek,
 S képöket oly tisztán többé nem látja meg
 [elméd.
 Mégis erőt veszsz a bal időn: daliái Sziget-
 [nek
 Hírkoszorú nélkül nem fognak menni halálra.
 Mint viharok közepett magasulva fogantatik
 [a sas,
 És közel a villám honjához kél ki rideg kőn:
 Úgy amit magas elmédben hadakozva fo-
 [gadtál
 Harc villámi között keleted ki világra: azért
 [forr
 Véresen és szilajon dalaidban az emberölő
 [harc,
 És az erő, a férfi kebel diadalma, királyként
 Őrzi nehéz méltóságát zaj-szülte művednek.
 Így te, dicső, kétszer fizeted le hazádnak adó-
 [dat:
 Vassal is, ami csatát zengél, tusakodva meg-
 [állván
 S rajtad ütő törökök már félnek lenni előtted,
 Szütelenül, rend-bomlottan váraikba oson-
 [nak,

Reszketvén ott is hadat űző Zrínyi nevétől.
De ölel a haza, s mond örömében sírva fiának;
Mi pedig áldva füzünk szentemlékedre boros-

[tyánt,

És az idő röptét terhes bánattal elállván,
Kérdjük ohajtva: vezér költőt még ád-e ha-

[sonlót

Hozzád, haj! te korán elirígylett fénye sze-

[münknek!

Vagy kárhozva levénk, hogy örökké vissza-

[sohajtsunk,

S nagy példákra magyar már naggyá lenni

[ne tudjon?

P Á Z M Á N

Pázmán, tiszta valóságnak hallója egekben,

Megtért térítő állok az Isten előtt,

S hirdetek új tudományt, ó halld, s vedd

[szívre magyar nép:

„Legszentebb vallás a haza s emberiség.“

M É H

Hulló harmatnak szeretője s a harmatos ágé,

Méjazakú kis raj nyugszom e rózsá megett.

Engem az illatnak szédítemegárja, csapongót,

S melyet nem sejték, a tövis éle megölt.

KÉT GYERMEK SÍRJA

Ó anya! meg ne sirass, hogy ezen kis sírba
[leszálltam:
Játszani szállottam kedves öcsémhez alá.

SZIGET

Honfi! ha fellépendsz düledék várára Sziget-
Sírva ne említs szót sajnós eleste felől: [nek,
Ott hős Zrínyi körül bátor daliái nyugosznak:
Gyöngé panasz-szózat bántja nagy álmai-
[kat.

A BOLDOG

Birlak-e, vagy csábúltszemeimjátékaim ekéz,
És e hókebel és e picin édes ajak?
Illat-e ez, melyet beszivok szomjamban alél-
[tan,
S melynél olvadozok, láng-e ez angyali
[szem?
Úgy van! egész tündérország búbája körülfont,
S éngyönyörérzékéből istenek álma vagyok.

IZMÉN SÍRJÁRA

Sok szívnek gyötrelme míg élt, gyötrelme
[hogy elhalt,
A gyönyörű Izmén nyugszik e hantok alatt.

SZÉP ÉS HŰ

Szép vagy, Amália, szép; de ha szép a bájos
[Elíza.

Jaj neked! Ő hübb is, nem csalogatja hivét.
Őt, mint kincset, az ifju szívében fogja viselni:
Téged, hogy hervadj, keblire fényleni tűz.

SZÍV

Szív vagyok, elkeserült ifjúnak szíve, üres ház,
Melyben kedv nélkül száll meg az égi lakos;
Itt az öröm szomorúvá lesz, kék és gyönyör
[elhal,
A boldog szerelem megriad, és tova kél.
Néma halál, te szelíd vendég, jer s zárd el az
[ajtót.
S ird rá: bűk, örömek, vissza! bemenni tilos.

BÚS KERT

E helyet elbódult szerető keresé ki magának,
És szomorú fákkal rakta meg a szomorú.
Őt tavasz, ősz, egyaránt s tél és nyár sírva
[találta,
Mint bujdokló rém jár vala lombjai közt.
Nézz be utas s ha talán elszűnyadt volna, ki-
[vánjad:
Álma legyen boldog: élete nem vala az.

A PUSZTA SÍR

A Duna habjainál ki van itt a kisdéd üregben
Pusztán, s omladozó hamvai jeltelenül?
Menj harsogva, folyam! mely gyakran vitted
[emelve
A győző seregét, zengj hadat álmaihoz;
S mellyet szerze, te légy, ország! az erősnek
[örök jel:
Népvezető Árpád hamvai nyugszanak itt.

MAGYARORSZÁG CÍMERE

Szép vagy o hon, bérc, völgy változnak gaz-
[dag öledben,
Téridet országos négy folyam árja szegi;
Ám természettől mind ez lelketlen ajándék:
Naggyá csak fiaid szent akaratja tehet.

A PATAKHOZ

Folyj el, o folyj, patak, és kit partod bokra
[lehullat,
Vidd a rózsalevélt gyors vizeidben alá:
Ah így folytanak el jobb napjai életidőmnek,
S a szerelem, mint a rózsalevelke, letűnt.

A LÁTOGATÓK

Lányka! ha lassu dobajt hallasz s ajtódon az
[álma]

Tűnedezése között szellemi hármas ütést,
Meg ne ijedj: mi vagyunk: a hív éj, hív sze-
[retőd én,

S aki vezérem volt s öröm is, a szerelem.

A HALDOKLÓ

Kedves lányka! ha sírhelyemet meglátni jö-
[vendesz.

Szőke hajadból egy fürt legyen áldozatod.
Egy kisdéd fürtöt, nem fogsz sajnálni: mig
[éltem,

Hű szived és ajakid csókjai voltak enyéim.

E T E L E

Nagy haragú Etelét, dúlóját annyi hadaknak,

Százhalom aljában rejti az érdi határ,

Istenek ostora ő, eljött büntetni világot;

Mint rohanó villám, égete, rombola, tűnt.

NAPOLEON

Nagy volt ő s nagysága miatt megdőlnie kel-

Ég és föld egyaránt törtek elejteni őt: [lett;

Tűrni nagyobbát irígy lőn a sáralkatu ember.

S tűrni hasonlót nem bírtak az istenek is.

A RÓZSA

Rózsa, hajolj meg a lányok előtt: szerelem-
[mel az ifju
Téged imád, érted gerjedsz, arcaikon;
És göggel ti ne nézzetek a rózsára, leánykák:
Testvérték: gyönyörű mint ti, de hervatag is.

VIRÁG ÉS SZERELEM

Szélvész! el ne ragadd a szelíd fa virágait:
[önként
Hullnak azok lassú hervadozással alá.
El ne rabold durván, ifjú, a lányka szerelmét:
Önként adja meg az szép szavaidra magát.

A CSALFA LÁNY

Édesen a keserűt, keserűen mondod az édest:
Ó keser-édes lány! gyötrelem a te neved.

A SZERETŐ OHAJTÁSA

Mint a gyenge virág haldokló fára fonódik
S repkény karjaival tartja ölelve hiven:
Úgyanfogjanak át, lánykám, hű karjaid engem,
Majd hanagy álmomnak végtelen éje közelg.

ÁLOM ÉS VALÓSÁG

Láttalak álmomban, harag ült szép homlokod
[élén.]

S egy csókom haragod fellegit elzavará.
Ébren csókollak most, éste haragra sötétülsz:
Ó mért álmodnom nem lehet ébren a kéjt!

CSALOGÁNY

Elhervadt a virág, a fák koszorúi lehulltak;
Sárga levelkéken nyargal az őszi vihar.
A csalogány hallgat. Hol erő, mely vissza-
[idézze
Lengő bokrait és mennyei hangu dalát?
A tavasz eljő még; erdő, bokor újra virítand:
Nem fog-e a csalogány halva fekünni alatt?

A GUTTENBERG-ALBUMBA

Majd ha kifárad az éj s hazug álmok papjai
[szűnnek

S a kitörő napfény nem terem áltudományt;
Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezé-
[ből

S a szent béke korát nem cudarítja gyilok:
Majd ha barombóls ördögből a népszaroló dús

S a nyomorú pór nép emberiségre javúl;
Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról
És áldozni tudó szív nemesíti az észt;
Majd ha tanácsot tart a föld népsége magával
És eget ostromló hangokon összekiált,

Sazajból egy szó válik ki dörögve; „igazság!”
S e rég várt követét végre leküldi az ég:
Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez
Méltó emlékjelt akkoron ad a világ.

VASHÁMOR

Kard, eke, lánc készül a vasnak gazdageréből;
Táplál, véd, büntet: hármasan őrzi a hont.
Kard s lánc kínszer lesz hódító s zsarnoki kéz-
[ben:
Csak használni tud a pór eke, ártani nem.

VILÁGZAJ

Dec. 1841.

(Abból az alkalomból,
hogy Napoleon porait Szent Ilona szigetéről
Párisba szállították.)

Megmozdult egy sír, s vele mozgni kezd a
Öskoronáival a föld teke ingadozott; [tenger,
S újra düh, harc s mind ami viszály rettent vala
[egykor,
Szaggatták a kór emberiség kebelét;
Ujra fellált a nép osztolni világokon és a
Béke derült arcán át vihar árnya repült.
Honnan e zaj és honnan e vész? A harcok urá-
Holttestét vitték által a tengereken. [nak

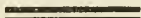
Ő S Ő K

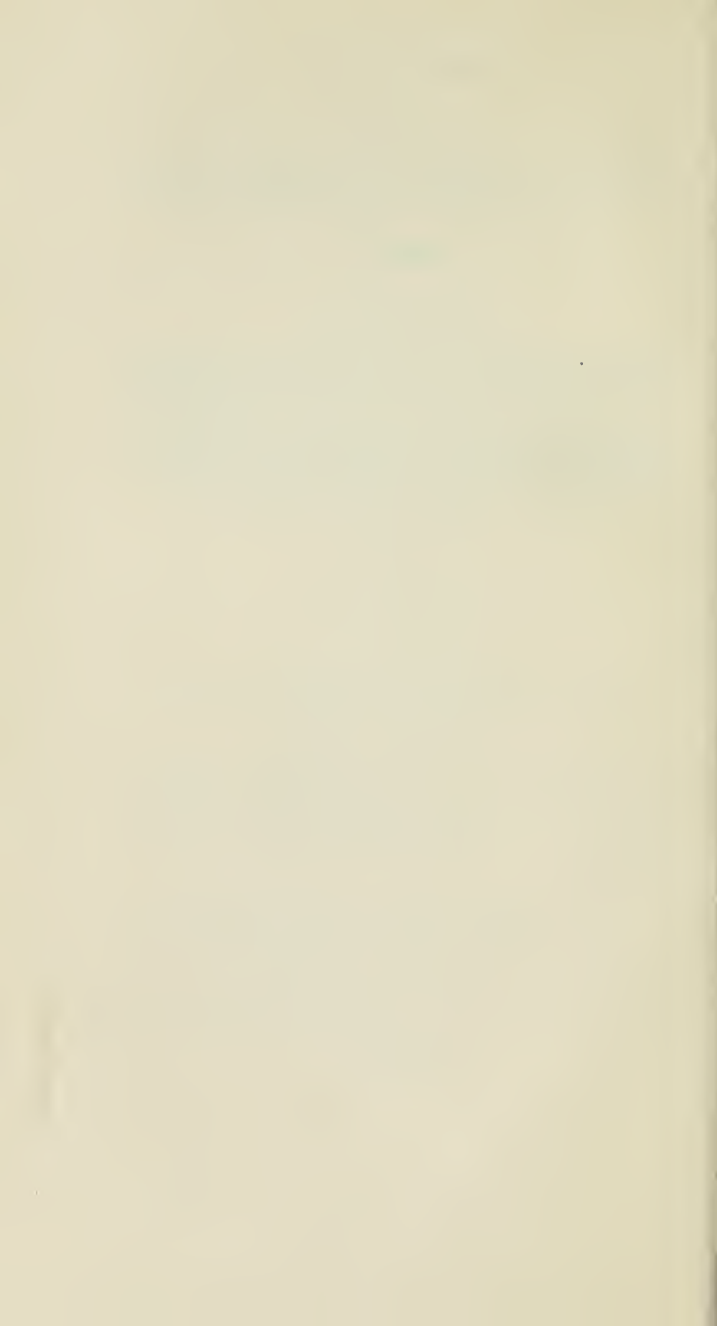
Mintha nem őstől származnál, légy tetteid által
Őse családodnak s a haza áldani fog.

LAURÁNAK

Nem fáradsz-e reám mosolyogni, ha csügge-
[dek és ha
Megszédít a gond, túrni szeszélyeimet?
Nagy feladás vár rád: fiatal szívednek erényét
Tenni napul megtörtéletem árnya fölé.

A MERENGŐHÖZ
KÖLTEMÉNYEK
MODERN FORMÁBAN

KIS GYERMEK HALÁLÁRA

Eljátszottad már kis játékidat
Kedves fiú hamar játszottad el;
Végsőt mosolyga orcád s a halál
Leszedte róla szép rózsáidat.
Nemcsak magad menél, elvitted a
Szülék vidámságát, elvitted a
Legszebb remények gazdag bimbáját.

Kimondja megneked, hogymár reggel van?
Ki fog téged megint fölkelteni? [Ah
Sirat szülőd és mondja: „Kelj fiam,
Kelj föl szerelmem, szép kis gyermekem!”
Mind hasztalan, te meg nem hallod őt:
Alunni fogsz, s nem lesznek álmaid,
Alunni fogsz, s nem lesz több reggeled.

De fájdalom ne bántsa hamvadat;
Mulásod könnyü volt és tiszta, mint
Az égbe visszareppenő sugaré.
A földhöz minket baj s öröm kötöz,
Ohajtjuk és rettegjük a halált:
Te túl vagy már, nincs kétség útadon.

Ó majd ha csendes tiszta éjeken
Föltűnnek a dicső csillagzatok,

Eljősz-e áldást hozni kedvesidre?
Eljősz-e álmaikhoz éjfelenként,
Hogy ég nyugalmát terjeszd rájuk is?
Ó jőj, ölelgesd kis testvéridet:
Orcáikat csókdossa szellemed;
S amely napok tetőled elmaradtak,
Add a szüléknek vissza. Ők együtt
Éljék le megszakasztott éltedet,
És míg porodra hintenek virágot,
Lebegj te őrző anygalként fölöttük.

A MAGYAR KÖLTŐ

Jár számkiüzötten az árva fiú,
Dalt zengedez és dala oly szomorú,
Oly édes-epedve foly ajkairól,
Hogy szikla repedne hegy ormairól.
Zeng tetteket, a haza szebb idejét,
A régi csatákat, az ősi vezért,
S zeng rózsaszerelmet, a lányka haját
A szép szemet, arcot, az ifju baját.
S mig a dal epedve foly ajkairól,
Bús éjbe az arc, szeme könnybe borúl.

„Jó gyermekem! a haza szebb idejét
Elmúlt az örökre! ne zengjed.
Ah, ifju nem érez, a leányka nem ért,
És nincs koszorúja szerelmeidért:
Némuljon utána keserved.
Vagy zengj, de magadnak örömtelenül,
Hol vad sas az éjjeli bérceken ül,
S a bús dali bért
Tűzd árva fejedre, az árva babért.“

És így koszorútlan az ifju megyen,
Nem tudva hol napja, hol éje legyen,
S míg honja bolyongani hagyja, kihál
Bús éneke, tört szive lángjaival.

„Född, vad fa! örökre az ifju nevét,
Kőszikla! te zárd kebeledbe szívét,
S tán csendes az álom az élet után,
Zengd álmait éjiden ó csalogány!“
Szól, s nyugszik azóta vad árnyak alatt,
Hol farkas üget le, az őzfi szalad,
S vészekkel üvöltve jön a nap elé,
Villámokat ontva megy ágya felé.

De feljön az ormokon a teli hold,
Csillagseregével az éjbe mosolyg:
Ó ifju! mi álmod az élet után?
Szép álmokat énekel a csalogány,
S már nem fut az őzfi, az ordas eláll
S ott szendereg a vihar — álmainál.

HELVILA HALÁLÁN

Álom, álom, édes álom!
Altass engem, légy halálom!
Hadd álmodjam Helviláról,
Szép szeméről, szép karjáról,
S ékes arca hajnaláról.

Álom, álom, édes álom!
Altass engem, légy halálom!
Ah, csak míg te altatsz engem,
Addig nem gyötör szerelmem;

Addig érzem őt ölemben,
Addig állok véle szemben,
Ah csak addig nem tudom, hogy
Szép alakja por között fogy,
Por között a sírűregben
És mind mélyen és mélyebben
S romlottabban száll alá.

Ott, hol Rába gyors vizében
Rázza árnyékát a szélben
Két sudár fa, és virágzó
Ágain zeng bús madárszó;
Ott van dísze a világnak,
Helvilája bús Csabának.
Ott van, s nem bocsát magához,
S nem siet fel karjaimhoz,
Hallgassam, vagy kérdjem őt bár,
Nem hall többé, nem felel már.

Álom, álom, édes álom!
Altass engem, légy halálom,
Légy halála életemnek.
S élte haldokló szívemnek.

K. MATILD DALA

Zöld ágon kis gili
Zokogva bűg,
Mert társát nem leli
S mindegyre bűg.

„Kis gili, ág felett
Ne bűgj sokat,

Kicsinke kis szived
Majd megszakad.“

Zöld ágon kis gili
Csak búg, csak búg :
A völgy jajjal teli
Utána zúg.

A hajnal elmegyen:
Az este jön,
S gilice mereven
Ül ág közön.

„Megmondtam kis gili,
Ne búgj sokat;
Szerelmes kis szived
Ím megszakadt.“

A HALDOKLÓ LEÁNY

Mért, könnyü lebel,
Mért játszadozol te ölemben?
A sárga level,
Kit szárnyad emel,
Nem zseng soha több kikeletben,
Hamvadni fog az vadon út közepén;
Bús pályaközépen úgy hamvadok én.

Amely hitet ád
A had fia, büszke, nem őrzi;
Meghajtja lovát,
Nem nézi nyomát,
Bár azt hive tört szüve vérzi.

Elvetve, magamban, erőm fogyatán
Ah merre bolyogjak az álnok után?

Kelj, nyugati szél!
Sirhalmomi gyásznak elég jel
A sárga levél,
Kit szárnyra vevél,
Azt tedd le poromra, s repülj el.
Légy mint harag és boszu-fúttá vihar
Rontó, zajos és szilaj: érd be hamar.

És majd ha megyen
Szállongva virágra virágról
S a régi jegyen,
Mint hült idegen,
Nem gondol az eskü szaváról,
Ezt zúgjad utána, míg el nem enyész:
„Nézz vissza nyomodra, te büszke vitéz.“

A GYÁSZKENDŐ

Elszáradt a rózsafa,
Fátyolkendő függ rajta;
Hej baj, hej baj!
Nem leszek én víg soha

A fát ki nem öntözte?
Jászkendőt rá ki tűzte?
Hej baj, hej baj!
A jászkendő fekete.

Fát rózsám nem öntözte,
Jászkendőjét rá tüzte;
Hej baj, hej baj!
A bú ide temette.

Mért nem vártál még reám,
Szép szeretőm, rózsafám!
Hej baj, hej baj!
Mért nem vártál még reám?

Vártál volna: itt vagyok,
Mint lőtt szarvas, bágyadok;
Hej baj, hej baj!
Most utánad elhalok.

Ne virágozz, rózsafa!
Fátyolkendő, függj rajta!
Hej baj, nagy baj!
Nem kelek én föl soha.

A CSERMELYHEZ

Ó selyme a vizeknek
Kis csörgeteg,
Vig árja nedveidnek
Hová pereg?

A titkos völgynyilatnál
Mi vár, mi von,
Hogy dőlsz, mint ha te volnál
A Balaton?

Mért, mintha nászra lejtne,
Kereng habod,
S zeng, mint ha dalt rebegne,
Kis oldalod ?

Tán szebb virág virágzik
A völgy ölén ?
Tán szebb nap fénye játszik
Hüs rejtekén ?

Vagy Emmi rózsaképe
Hajnallik ott,
Hogy oly nagyon siet le
Futó habod ?

Ó fuss, s ha habjaidban
Enyhül alatt,
S mint csillag, keble lassan
Leáldozand ;

Ó vidd e rózsabimbót
Vidd lejtve le,
Gyengéden szíve halmát
Illesd vele.

Mondd hogy, ki téged küldé,
Az én vagyok,
Hogy lánggal égek érte,
S hogy sorvadok.

S ha erre meg nem indul
Szánó kegye,
Zúgjad, hogy szíve márvány
Mint kebele.

VÁGY

Mit késel, ó lányka,
E szívre omolni?
A hév szerelemnek
Hév csókkal adózni?
Mit rejted előttem a gyöngge kebelt
S vonsz kellemeidre, te csalfa, lepelt?

Ah hagyj betekintnem
A rózsaligetbe,
Hagyj részeg örömmel
Elhúnynom öledbe.
Ah hagyd megizelnem az édeni bájt,
Hagyd szívnom ez ajkat, ez isteni száját!

A messze jövőndőt
Aggódva ne nézzed;
Hosszú örömökre
Mi kurta az élet!

Nézd nyomtalan a sebes óra halad,
Elmúlt napokat soha vissza nem ad;
S a rózsza, ha szép kora múlva, lehull:
Méh nem szedi mézeit hamvairul.

ILUS PANASZA

Nagy hiba az nálunk
Egy ily faluban,
Hogy ennyi ember közt
Legény alig van.

Kit nátha nyomorit,
Kit meg a keh bánt;
Peti balra sántit,
Bandi jobbra szánt.

Egyik szőke volna
S tüzes a haja;
Másik barna volna,
S borzas mint boglya.

Aki józan, hideg
Mint a jégverem;
Aki boroz, orrán
Bibircsó terem.

Hordja el a tatár
Leányságomat,
Én maholnap férhez
Adom magamat;

Bükkfából vágatok
Férjet magamnak,
A sarokba vetem,
Jó lesz cobornak.

==

HAJ, SZÁJ, SZEM

Haj, haj, haj
Beh szép selyemhaj
Ez a leányhaj!
Bomlott fürti tengerében
Hattyuvállak fürdenek benn,
Haj, haj, haj,

Beh szép selyemhaj
Ez a leányhaj.

Száj, száj, száj,
Beh szép rózsaszáj
Ez a leányszáj!
Fülemile danol benne.
Legszebb sor gyöngy ragyog benne.
Száj, száj, száj,
Beh szép rózsaszáj
Ez a leányszáj.

Szem, szem, szem,
Beh gyönyörű szem
Ez a leányszem!
Mennysország nyildokol benne,
Szerelem az isten benne.
Szem, szem, szem,
Beh gyönyörű szem
Ez a leányszem.

A BÚS LEGÉNY

Forgószél megy út közepén,
Csoportokat dobál felém,
Te forgószél! ha jó volnál,
Inkább babámhoz hordanál.

Az én babám nem kis baba,
Sugár mint a jegenyefa,
Szépen danol, szépen táncol,
Hozzá kökényszeme lángol.

A kökényt én úgy szeretem,
Ha szemébe tekinthetem;
Hajl de tőle távol vagyok;
Csak egyedül fülök, fagyok.

Érem-e még azt vagy soha,
Hogy galambom elmondhassa:
Hova, hova bojtár legény,
Tudod-e hogy szeretlek én?

Azt csak tudnám még hogy szeret,
De tudom hogy el nem jöhet,
S mint madár a száraz ágon,
Csak úgy tengek a világon.

PUSZTA CSÁRDA

Ez a csárda nevezetes,
Gólya jár rá, nagy kelepes.
Ha én gólya madár volnék,
Ilyen házra nem is szállnék.

Kidőlt bedőlt az oldala,
Bele jár az isten nyila,
A forgó szél dudol rajta,
Boszorkánytánc van alatta.

Hej kívül is, hely belül is,
Ki van itthon, ha beteg is?
Ki hoz nekem bort eleget,
Piros lánytól hókenyeret?

Puha kenyér eledelem,
Szomjam ellen borral telem,
S ha felindít a szerelem,
A szép leányt megölelem.

Hej, de itt senki nem felel,
Csak az egy gólya kelepel:
Útra készül az is szegény,
Nem ülhet a ház tetején.

Gyerünk innen, fakó lovam!
Tisza ide nem messze van,
A Tiszában megitatok,
A Dunáig meg sem állok.

Isten hozzád, pusztá szállás,
Gözútanya, denevérház!
Hordjon el az őszi zápor,
Mért nincs benned egy ital bor.

==

ANDOR PANASZA

Kis lány, nagy lány
Mit ér, ha hamis?
Főlebb is, alább is,
A szomszédban is.

A kis lány ostoba,
Más elcsalhatja;
A nagy lány agyafurt,
Megcsal szózatja.

Ily gonosz világban,
Én azt gondolám,

Ne legyen soha is
Egyhez kötve szám:

Csókolok, ölelek
Kettőt hármat is,
S ha ezek közt sincs jó,
Akárhányat is.

S majd azt viszem haza
Víg szüret után,
Aki nem néz vissza
Legények után;

Kinek szeme nem jár
Minden szem után,
Kinek lába nem fut
Minden zaj után;

Aki nyomot nem hágy
Kis lába után,
Megy is, otthon is van,
Még sem boszorkány.

A VÁRÓ IFJU

Megvártalak, kedves, az órára,
A szép piros hajnalhasadtára,
Hév volt karom, hogy majd átkaroljon,
Hév volt ajkam, hogy majd megcsókoljon.

Szívem dobogása volt köszöntőd,
Valahányszor a szél felsüvöltött,

S minden árnyék, minden fény sugára
Termetednek csala csodájára.

Hol maradtál, hol maradt szépséged,
Rózsarcod, violanézésed?
Hol fehérlett tél s nyár boszujára,
Hó kebeled gerjedelmes árja?

Lélegzeted édes illatával
Mily szerencsés táj szellője szárnyal?
S a föld szíve hol dobog alattad,
Örömében, hogy te megtapodtad?

Jaj mi kérdés, mely ohajtozás ez!
Nem vagy itt, bár a hely s óra kedvez;
Itt van a nap, itt van új világa —
Nem te, békem s vágyaim zöld ága!

Majd ha látsz virágot hervadozva,
Büszke lombot búsan meghajolva,
Majd ha látsz kis csermelyt gyors mentében
Megfáradni völgyek mély ölében;

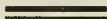
S hálni napfényt felhők torlatában:
Gondold, híved úgy hül nagy buvában,
Úgy ül, feje lombként lehajolva,
Élte a virágként hervadozva,
S fáradt lelke mint a fáradt csermely
Agg, fogy és vész; mert te nem jövél el.

A SZERETŐK

Álmodom én, nem aluszom,
Gyönyörűség minden gondom,
Rózsám keze fejem alja,
Szíve szívem nyugalma.

Micsoda fény az a csillag?
Talán a hajnali csillag,
Szeretőket összehozó,
Szeretőket elválasztó.

Kelj fel, rózsám, ne alugyál
A szép hajnali csillagnál,
Majd ha feljön esthajnalra,
Jőj el vigasztalásomra.

A HŰ SZERETŐ

Sík országúton vágdat a huszár,
Nap játszik messzezsengő fegyverén;
Oly szép, oly könnyű mint a gyors madár,
S nincs semmi bánat, semmi bú szivén.

„Oly könnyűden, ó lovag el ne rohanj,

Sík útközön ül

Szép lány egyedül,

S tündöklök omolt haja, mint az arany.“

Fel a porból, hugám, katona jő!
Szól a lovag, s heven száguld elé,
Adj egy csókot, ha nem lesz is kettő,
Vigan hadd rohanjak sirom felé,

„Oly vigan, o had fia, még se rohanj,
Lód lába előtt
Űl hű szeretőd,
S mellére lecsügg feje bánatosan.“

Döbbenve féket ránt a gyors lovag,
Hogy úton ülni látja kedvesét,
És félre száguld, félre elrobog,
Retteg jajától, s látni fél könnyét.
„Oly félre, o had fia, mért rohanál?
Holt kedvesedet
Nem nézed-e meg?
Nem sír, panaszatlan a néma halál.“

A K É R Ő

Vica lelkem! hova sétálsz?
Tudod-e, hogy rossz helyen jársz?
Szerelem van itt elvetve,
Reá búbánat ültetve;
Mebánod ha leszakasztod,
Mebánod ha nem szakasztod:
Mindenképen veszedelem,
Másnak magadnak gyötrelem.

Vica lelkem! tudod-e már,
Mit mondott a kakukmadár?
Azt mondotta, hogy nem élek
Ha meg nem szánsz, drága lélek!
De ha szeretsz: mint a madár,
Mely az áldott mezőben jár,
Vigan lakom, vigan élek,
Még a haláltól sem félek.

Hej galambom, gyere hozzám,
Tövistelen az én rózsám,
Nem rég hordom kalapomon,
Neked szedtem a hajnalon;
Ha megtetszik, vedd el azt is,
Végy el hozzá magamat is:
Ketten leszünk az öröme,
Ketten a keserűjére.

PÁSZTORLÁNY DALA

Kis rózsza, szép rózsza,
Gyöngé virágszál!
Szeretőd ha volna
Így nem hervadnál;
De hervadsz mint magam,
Hull kis leveled:
Kedves ifjuságom
Hull itt el veled.

Kis rózsza, szép rózsza,
Vársz-e még tavaszt?
Jaj nekünk! örökre
Elvesztettük azt.
Más virág fog állni
Szár az ágadon
Más leány örülni
Pusztán dombomon.

T Ű K Ö R

Tarka kendőd lobogása
Lelkem édes mulatása;
Csakhogy hajh a kendő alatt
Hamis a szív, mely kopogat.

Barna szemed villanatja
Szívemet fölgyújtogatja;
Csakhogy a szem hamis követ,
Csal mikor sír, csal ha nevet.

Piros ajkad szólalása
Paradicsom megnyílása;
Csakhogy a szó kétélű szer
Egyszer gyógyít, míg százszor ver.

Vajha orcád tükör volna,
Lelked abban képpé folya
S oly szép lennél, milyen igaz,
Vagy oly nem szép, milyen ravasz.

Akkor végre kimutatnád,
Olyan igen szép vagy-e hát?
Vagy szépséged, mint a hínár,
Veszedelmes mély fölött jár?

H Ű S É G

A leányka, mint madár
Repkedő és csapodár;
Minden újabb pillantása
Egy hivének buktatása.

A leányka lenge nád,
Hajlik tőled és hozzád;
Szellő hajtja jobbra balra,
Majd keletre, majd nyugotra.
Keblet minden szépre tárj;
De leánytól jót ne várj!

Mely gyönyört az óra ád,
Úgy tekintsd mint rózsafát,
Melynek kurta ifjusága
Hervadandó szép virága.
A leányka gyenge ág,
De szerelme szép virág:
Szedd szelíden a virágot,
Meg ne sértsd a gyenge ágot;
S mely gyönyört az óra ád,
Vedd s köszöntsd el poharát.

Mit sovárgasz? mit tünődnél
Hosszu hűség lángirúl?
Még a nap sem hű az éghez:
Majd derül, majd elborúl.
A hold, bár szelíd világa,
Csak muló kék csalfa lánga;
Fogy s telik, mint kedve jó:
Hű leánykák képe ő.

A hitetlen oldalcsont
Már sok férfit törbe vont.
Bár szerelmed tisztán ég
S véghetetlen mint az ég,
Zalogúl add szívedet,
E legdrágább kincsedet,

Vagy megvetve, vagy csalatva,
Így is, úgy is megromolva,
Veszteséged bármi nagy,
Gúny s nevetség tárgya vagy.

Élj azért a gyors idővel,
Ne törődjél a hűséggel:
Kölcsön esik, ha te csalsz.
Megcsaltak már érte százszor,
Azt gondold, most rajtad a sor;
A csalásban meg nem halsz.

És ha mégis tévelyedve,
Jó tanácsot elfeledve,
Fennakadnál, s lányi jóság,
Vélt erény és ártatlanság,
Könnyü, mívelt, vidor elme
S a szerencse dús kegyelme
S csókkal esküdött
Tiszta szerelem,
Könybe gyöngyözött
Játszi barna szem,
És haj, mint az éj,
Váll, kar, mint a hó,
Mint megannyi kéz,
Ész- és szívfogó,
Megbűvöltek, s neki szánva
Kész lennél e nagy mondásra:

„Holtomiglan, holtodiglan;“ —
Térj eszedre! féld a szégyent,
Mondd helyébe: „holnapiglan!“
És ne kívánj lehetetlent;

Mert, akarja bár szivében,
Más van írva sors könyvében:
A leány hű nem lehet—
Férficsontból vétetett.

A KIS LEÁNY BAJA

Isten a megmondhatója
Mennyit szenvedek,
Testi lelki nyúgodalmam
Mind eltűntenek.
Nappal álom forr fejemben,
Éjjel gond viraszt;
El sem végzem, már is újra
Kezdem a panaszt.

A sohajtás tartja bennem
Még az életet.
Keblem a sok sóhajtástól
Szinte megreped.
Csak sovárgok, csak tünődöm,
Nem tudom, miért?
Mintha égnék s vágyakoznám
Bírhatatlanért.

Ah ha e sovár tünődés
Tán a szerelem;
Akkor jaj szegény leánynak,
Akkor jaj nekem!
Aki engem úgy szeressen,
Élve, halva hív,
Amint én szeretni tudnék,
Nincs oly férfiszív.

GYÁSZ ÉS REMÉNY

Holló hajfürteid
Szint olyan feketék,
Mint csillagszemeid
Igéző párja kék.

Mégis, mig fürteid
Jelentik gyászomat.
Szemednek kék ege
Reménysugárt nem ad.

Ó hozd fel csillagod
A kék szemben, remény;
Vagy, gyász, merülj el a
Sötét haj tengerén!

IDÁHOZ

Nem mondom, hogy szeretlek,
Mi haszna mondanám?
Te szómra nem hajolnál
S csak búmat toldanám.

Nem mondom, mint szeretlek,
Hol lelnék arra szót?
Nem érez, aki érez
Szavakkal mondhatót.

Nem mondom, e kebelben
Mi mély a fájdalom:
Az ilyen fájdalomnak
Legjobb a sírhalom.

A FÉLTÉKENY

Setét hajadnak árnyában nyugodtam,
S nyugalmam nem volt enyhe s békhozó:
Kegyelmed távozásán riadoztam,
Mely mint hajad lengése, változó.

Félt ennyi kincset bírni aggodalmam,
Mely osztozatlan s egynek adva jó;
De átok és bűn többre pazaroltan,
És semmivé lesz mint az esküszó.

Iszonynak háza lett lázadt szivemből:
Kéj és gyönyör kinokká váltanak,
Hogy kárhozattal ostromozzanak.

Felrémülék irígylett nyughelyemből,
S szemedbe nézni hitt egy gondolat,
S e szemben ah! őrangyalom mulat.

PIPISKE

Pipiske, aki vagy,
Miért oly gögösen,
Hogy tőled a világ
Nem szinte idegen?

Hogy megdicsérgetik
Parányi lábaid,
S együgyü kebeled
Fehér hullámaid?

S minő badar beszéd
Arcod rózsáiról,
Hol, mint rebesgetik,
A szépség papja szól!

Igaz, te nem vagy rút
De, gyöngyöm, nincs eszed;
Egy tyúknak több lehet,
Ha jól kikérdezed.

Nincs benned fürgeség,
Nincs egy jó gondolat;
Mégfogni szárazon
Nem bírnád a halat.

Mit használ szép szemed,
Ha csak bámulsz vele?
És nádszál termeted?
Csak lengesség jele.

Mi haszna vagy fehér,
Ha kebled jégverem?
S fejed szép fürt alatt
Egy eszmét sem terem.

Mindössze is csak egy
Csinos kis bábu vagy.
Tetemben nem csekély,
De lelked hía nagy.

Biznának csak reám . . .
„Hohó! talán bizony?“
Korán sem; én csupán
Javára dolgozom.

Meglátná a világ
Az egykor léha nőt
— Azaz, ha elvenném! —
Mivé faragtam őt.

* * *

„Szép ifju, köszönöm!
De nem fogadhatom;
Pipiskeségemet
Tovább is folytatom.

S ha majdan a tavasz
Pacsirta hangot hall,
Bizvást jövendölöm:
Nem önnek szól a dal.“

KÉSŐ VÁGY

Túl ifjuságomon,
Túl égő vágyimon,
Melyeknek mostohán
Keserv nyílt nyomdokán;
Túl a reményeken,
Melyekre hidegen
Éjszínű szemfödőt
Csalódás ujjá szőtt;
Túl a szív életén
Nyugodtan éldelém
Mit sors s az ész adott,
Az őszi szép napot.
De hogy megláttalak,
Szép napvilágomat,
Kivántam újlag

Már eltűnt koromat;
Kivántam mind, amit
Ábrándos álma hitt:
Az édes bánatot,
Mely annyi kéjt adott,
A kínba fúlt gyönyört,
Mely annyiszor gyötört.
Hiába, hasztalan!
Ifjúság és remény
Örökre veszve van
Az évek tengerén:
Remélni oly nehéz,
A kornak alkonyán
S szeretni tilt az ész
Letűnt remény után.

PIROS SZÁJ

Égő szalag
Egy kisdéd száj határain,
Édes szavak s csókok révpartjain,
Ó szűz ajak!
Mi haszna vagy piros,
Ha meg nem csókolhatlak?
Miért kíváncsú,
Ha el nem foglalhatlak?
Szamóca is piros
S a gyermek szereti,
Piroslik a bor is
S illatja mennyei;
Pirúl a hajnal is
S a rózsza keble láng:
Vadásznak az mi kék,

S ez mint mosolyg reánk!
Van vérszín drágakő,
Van bársony is veres,
Mit embercsontokon
Sok büszke szív keres.
Én másnak meghagyok
Akármi örömet,
Szamócát, drágakőt,
Rózsát s ki mit szeret.
Miattam tartsa meg
Király vérbíborát,
Helyettem költse el
A jó bort jó barát:
Nekem rajtad derül
Ébresztő hajnalom,
Te vagy, miért vivok,
Királyi bíborom.
Mikor jön a nap el
Betölt reményivel,
Midőn nem álmodom
S azt mondhatom:
„Ó szűz ajak!
Szedém rózsáidat,
Érzettem lángodat,
Csókoltalak!”

A MEGCSALT LEÁNY

Ne nézz reám!
Bájolsz, de nem hiszek;
Ne szólj hozzám!
Ámítsz, nem értelek:
Pillantatodban csáb orgyilka reng,
Minden szavadban egy tört eskü zeng.

Felejteném
Hogy egykor hűm valál,
Ha sejténém
Hogy az lesz a halál;
De élni még, ha rád nem gondolok,
Több mint halál, több mint a kínpadok.

Emlékezet
Világát égetem
Képed felett,
És rajta függ szemem.
S ha majd világ s szemem lehúnytanak,
Képed s ez élet sírba szállanak.

Mit esdekelsz?
Felejts, ha megcsalál.
Nem érdekelisz,
Bár porba omlanál:
Hizelgésed bántó, ha még bizol,
S bűd nem vigasztal, bármint bánkodol.

Menjünk tova;
Szívünk ketté szakadt,
S egyiknek, ah!
A fájó rész maradt:
Neked jutott öröm, kél, szerelem,
Ezeknek romja — hűségért — nekem.

ÉJ ÉS CSILLAG

Éj vagyok, te csillag,
Fényes és hideg,
Én setét a bűtől
S vágy miatt beteg.

Általad homályom
Fájva összereng,
Míg fölötte arcod
Istensége leng.

Szép sugáraidtól
El nem alhatom,
Mégis éber kinnal
Hozzád álmodom;

Fel kívánom vinni
Amit rejt a hit,
A föld gyermekének
Édes titkait,

Mit nem esküdött szó,
Nem sugott ajak,
Amit bánat és éj
Gondolhattanak.

Fel kívánom vinni
Gyászos arcomat,
Hogy világosabb légy
Árnyékom miatt.

S mint inkább leendek
Bútól fekete,
Annyival dicsőbben
Kezdj ragyogni te.

El kívánok veszni
Fényben általad:
Érezzem csak egyszer,
Egyszer lángodat!

VIRÁG ÉS PILLANGÓ

Szállj le, szállj le, szép arany pillangó,
 Kebelemre szállj le, kis csapongó!
 A mezőnek én vagyok virága,
 Kikeletnek zsenge ifju ága.
 S égek érted első fájdalommal,
 Mely szivemből könnyet és fohászt csal.
 És fohászom illat a szelekben,
 Gyenge harmat a könnyű szememben.
 Szállj le, szállj le, szép arany pillangó,
 Kebelemre szállj le, kis csapongó!
 Egy kis ég van a könnyű csepjében,
 Lelkem száll az illat özönében.
 Jer fürödjél e köny-ég árjában,
 Vagy szunyadj el illat mámorában.
 Szállj le, szállj le, szép arany pillangó,
 Kebelemre szállj le, kis csapongó!
 Egy rövid nap tüneménye létünk,
 Elmulik, míg örömet cseréltünk.
 Éljük át e kort egy pillanatban,
 Mely gyönyörtől s üdvtől halhatatlan.
 Jer, boríts el fényes szárnyaiddal,
 Szídd ki lelkem mézes ajkaiddal;
 És ha édes életed kifárad,
 Szemfedőd lesz hervadó virágod.

A SZOMJU (LAURÁHOZ)

Szomjas vagyok; de nem bort szomjazom,
 És szomjamat vízzel nem olthatom.
 Nem oltaná el azt a Balaton,
 Nem a mézes szőlőju Badacson.

Én lángot szomjazom, lángot, tüzet,
Szemed tüzében játszó lelkedet;
Szomjúzom a hajnalt szép arcodon,
És a mosolynak mézét ajkidon.
Szomjúzom édes és forró sohajt,
Mit kebled titkos szenvedélye hajt;
És szomjuzom kebled hullámaid,
Szivednek minden dobbanásait;
Szomjas vagyok, leánykám, bájaidra:
Hibád-, erényed- s minden titkaidra.
Jőj, lelkem várja édes ajkidat:
Ne hagyd elveszni szomjuság miatt.

LAURÁHOZ

Rád nézek, mert szeretlek,
Rád nézek, mert gyűlölsz;
Míg bájaid veszélyes
Dacával meg nem ölsz.

Rád nézek, mert gyönyört ad
Szemlélnem arcodat;
Rád nézek, mert öröm lesz
Meghalnom általad.

Rád nézek, mert talán még,
Egy kisdéd percre bár,
Gyűlölség és szerelmünk
Cserében visszajár.

Még akkor érzenéd csak
Mi a szívgyötrelem,

A mostohán viszonzott,
A gyűlölt szerelem.

Még akkor sínlenéd csak
Kegyetlenségedet,
S nem hagynád ennyi kín közt
Elveszni lelkemet.

==

HARAGSZOM RÁD
(LAURÁHOZ)

Haragszom rád, mert fürtöd fekete,
Haragszom rád csalárd kék szemedért,
Mely rám oly bűvös láncokat vete,
Haragszom rád kegyetlen ajkidért.

Haragszom rád, mert nyugtom elveszett,
Haragszom rád szilárd erényidér',
S mert bájid elrabolták lelkemet:
És nincs remény, hogy többé visszatér.

==

S O K B A J

Mi lelt engem, én nem tudom,
Hej nagyon sok az én bajom:
Szeretni kell a rózsámat,
Tőle csókoltatni számat.
Karcsu testét átkarolnom,
Ölelését elfogadnom,
Nézni rá s őt hagyni nézni
És szemétől el nem égni!

Van-e ily baj a világon,
Mint az én nagy boldogságom?
Félek, félek, hogy mulandó,
Mint az asszony változandó,
És ha egyszer elenyészett,
Minek akkor már az élet!

LAURÁHOZ

Nagy szálla vagy szememben, kis leány!
Nem látok, bár szememben nincs hiány;
Nem láthatom miattad a napot;
Hajh az nekem már rég lenyűgödött.

Nem láthatom miattad a tavaszt,
Elégeté hő szenvedélyem azt;
Nem láthatok sem földet sem eget,
Csak tégedet, csak bűvös képedet.

És kérdezem, a nap rajzolt-e le,
Hogy a világ képeddel oly tele?
Ez jár velem, ez kísér mindenütt,
Mint üldöző mindenhol rajtam üt.

Nem látok mást, mint holló hajadat,
Hamis szemed és kedves arcodat.
Szeretlek-e, vagy tán őrült vagyok?
Tudná az ég, nem szabadúlhatok.

Hozzád vagyon láncolva szellemem,
S e szellemlánc legfájóbb szerelem;
Hozzád van az teremtvé mint az ág,
Letörve már, és még sem holt virág.

Eltépjem-e a kínos láncokat?
Megélhet-e az ág, ha leszakadt?
Sorsom te vagy, egy szód, lehelleted,
S élek halok, amint te végezed.

ÁBRÁND

Szerelmedért
Feldúlnám eszemet
És annak minden gondolatját,
S képzelmim édes tartományát;
Eltépném lelkemet
Szerelmedért.

Szerelmedért
Fa lennék bérc fején,
Felölteném zöld lombozatját,
Ellűrném villám s vész haragját,
S meghalnék minden év telén
Szerelmedért.

Szerelmedért
Lennék bérc-nyomta kő,
Ott égnék földalatti lánggal,
Kihalhatatlan fájdalommal,
És némán szenvedő,
Szerelmedért.

Szerelmedért
Eltépett lelkemet
Istentől újra visszakérném,
Dicsőbb erénnyel ékesítném,
S örömmel nyújtanám neked
Szerelmedért!

A MERENGŐHÖZ
(LAURÁNAK)

Hová merült el szép szemed világa?
 Mi az, mit kétes távolban keres?
 Talán a múlt idők setét virága,
 Min a csalódás könnye rengedez?
 Tán a jövőnek holdas fátyolában
 Ijesztő képek réme jár feléd,
 S nem bízhatol sorsodnak jóslatában,
 Mert egyszer azt csalúton kereséd?
 Nézd a világot: annyi milliója,
 S köztük valódi boldog oly kevés.
 Ábrándozás az élet megrontója,
 Mely, kancsalúl, festett egekbe néz.
 Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
 Kincs? hír? gyönyör? Legyen bár mint özőn,
 A telhetetlen elmerülhet benne,
 S nem fogja tudni, hogy van szívöröm.
 Kinek virág kell, nem hord rózsaberket;
 A látni vágyó napba nem tekint;
 Kéjt vesz, ki sok kéjt szórakozva kerget:
 Csak a szerénynek nem hoz vágya kint.
 Ki szívben jó, ki lélekben nemes volt,
 Ki életszomját el nem égeté,
 Kit gőg, mohó vágy s fény el nem varázsolt,
 Földön honát csak olyan lelheté.
 Ne nézz, ne nézz hát vágyaid távolába:
 Egész világ nem a mi birtokunk;
 Amennyit a szív felfoghat magába,
 Sajátunknak csak annyit mondhatunk.
 Múlt és jövő nagy tenger egy kebelnek,
 Megférhetetlen oly kicsin tanyán;
 Hullámin holt fény s ködvárak lebegnek,

Zajától felrézműl a szívmagány.
 Ha van mihez bizhatnod a jelenben,
 Ha van mit érezz, gondolj és szeress,
 Maradj az élvvel kínáló közelben,
 S tán szebb, de csalfább távolt ne keress,
 A birhatót ne add el álompénzen,
 Melyet kezédbe hasztalan szorítsz:
 Várt üdvöd kincse bánat ára lészen,
 Ha kart hizelgő ábrándokra nyitsz.
 Hozd, ó hozd vissza szép szemed világát;
 Úgy térjen az meg mint elszállt madár,
 Mely visszajő ha meglelé zöld ágát,
 Egész erdő viránya csálja bár.
 Maradj közöttünk ifju szemeiddel,
 Barátod arcán hozd fel a derűt:
 Ha napja lettél, szép delét ne vedd el,
 Ne adj helyette bánatot, könnyűt.

MADÁRHANGOK

Szól a pacsirta fönn lebegvén
 S az égiekhez közeledvén:
 Érzem szelid lehelleted
 Üdvözlek, ó szép kikelet!
 A tél- s nyomornak vége már,
 Derült az ég, nyílt a határ.
 Már búvik a fű, mely felett
 Rakandom kisdéd fészket.
 S mely ifjan oly szép, enyhe, zöld,
 Terített asztal lesz a föld,
 Ó kéj, öröm!
 Ó kéj, öröm!
 Gyönyörtanyánk leend a föld.

Jön a veréb a nagy faló,
Röptében így szólaló:

Csip, csep!

Csip, csep!

Nem kell egyéb, mint hulladék,
Csak sok legyen, tüstént elég.
Paraszt betyár vagyok,
Éhségim oly nagyok,
Mint senkié.

Sem szántok, sem vetek,
Mégis kitelelek,
Mint bármi méh.

Fáradjon más, én majd eszem,
Mit lophatok, meg nem veszem,

Csip, csep!

Csip, csep!

Nekem nem kell nagy élelem,
Csak egy kis elhullt búzaszem.

*

És jönnek a zenészek:

Pintyőke és a csíz,

A cinke és rigófaj.

S a cifra tengelic;

S amerre csak tavasz van,

Erdő, mező, berek,

Víg énekök zajától

Harsogva fölzeneg.

Mind boldogok, s vigadnak

A nyár utoljáig,

S öröm s a dal hevétől

Reszketnek tollaik.

Csak egy, a főművésznő,

Egy gyöngye csalogány

Csattogja gyász zenéjét,

A cserje vad bogán.
 És annyi fájdalom van
 És annyi kín szivén:
 Embert megölne százszor
 Ily gyilkos érzemény:

Hol éjeim?
 Hol napjaim?
 Szerelmeim?
 Vigalmaim?

Ah messze más vidék határain

Lekötve vannak
 Mély bánatomnak

A hitszegő társ könnyű szárnyain.

Ki hallja meg,
 Hogy szenvedek,
 Hogy szűm beteg?
 A rengeteg!

A rengetegben hang viszhangra lel,
 Nekemmagamnak egy hangsemfelel.

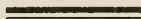
Ha sas vagyok
 S vad keblem ég,
 Fenn szárnyalok,
 Fenn mint az ég,

S a nap tüzéhez adva lángomat,
 Felgyujtom e hitetlen lombokat.

De én, de én
 Csak sírhatok,
 Ó én szegény!
 S meghalhatok.

Szakadj ki lelkem s zengj el mint dalom;
 Mi vagy temás, minthangzó fájdalom!

Igy énekelt a cserje vad bogán
Az erdő szíve, a kis csalogány,
S ki szólna, míg az erdő szíve fáj?
Búsan merengve hallgatott a táj.

Ó D Á K
HAZAFIAS
KÖLTEMÉNYEK

A HONTALAN

Járatlan útakon ki jársz,
S keblet viharra, vészre társz,
Örömtől idegen,
Ki vagy te bánat embere,
Mi sorsnak üldöz fegyvere,
Hogy bolygsz vad bérceken?

„Hagyj bolyganom vad bérceken,
Hagyd dúlni a vészt keblemen:
Én bujdosó vagyok;
Kietlen itt e puszta szív,
Zajosb a vész, mely benne vív:
Fájdalmim oly nagyok.“

Tán dús valál és kincsedet
Elvette ádáz végzeted,
S most inség szomorít?
„Dús voltam s dúsnak lenni jó,
S inségem most oly szívható:
De ez nem tántorít.“

Két név előtted szent talán:
A hű barát és hű leány,
És ők elhagytanak?

„Pártos barátság, szerelem
Földön legkínzóbb gyötrelem:
Ők híven haltanak.“

Kihaltak ők? tán gyermeked,
Szép hölgyed, minden örömed,
Emésztő sírba szállt?
„Mind sírban amit szereték,
De a szív mély s nagy menedék,
Elnyögte a halált.“

Te türsz, bár kínod súlya nagy:
Tán a becsület rabja vagy,
S neved gyalázva volt?
„Gyalázva minden címerem;
De azt hazámért szenvedem,
S ez rajtam drága folt.“

Hah számkivetve vagy tehát,
S melyért vérzettél, ten hazád
Sujt kérlelhetlenül?
„A számüzöttnek honja van,
S bár szenved ő s boldogtalan,
A nemzet él s derül.

A nemzet, melyhez tartozám,
Kiirtva s vérbefúlt hazám
Többé fel nem virúl:
Engem millióknak veszte nyom,
Egy nép halálát hordozom,
Keblemben ostorúl.“

SZÓZAT

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, ó magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, mellyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezred év csatolt.

Itt küzdtenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszú harc alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok viszály után,
Mégfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:

„Egy ezred évi szenvedés
Kér éltet vagy halált!”

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiában onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jőni kell, még jőni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Száz ezrek ajakán.

Vagy jőni fog, ha jőni kell,
A nagyszerű halál,
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sírt, hol nemzet súlyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászköny ül.

Légy híve rendületlenül
Hazádnak, ó magyar:
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

==

BERZSENYI EMLÉKE

„Nem kérem, ó sors! kincseidet, nem az
Uralkodó kényt és ijedelmeit,
Sem harci pályán a megöltek
Véreivel ragyogó szerencsét:

Gond és irigység mostoha tárgyait.
Csak ami keblem mélyeiben buzog,
Csak amit elmém tiszta lapján
Írva hagyott az örök teremtés.

Ó adj nekem szót, édeset és erőt,
Azt szűvarázsló hangba kiönteni:
A dal hatalmát add nekem, sors!
S megfizetél ez egy életemre.“

Így esdekelt a lángkebelű fiú;
S mit kért, megadták dúsan az égiek:
Szózatja harsány s áradatként
Elragadó leve zengeménye.

Dallott szerelmet, dalla szelíd panaszt,
S megédesült a fájdalom ajkain;
Dalt zenge a muló örömnek
S az maradóbb s magasabb öröm lőn.

Az ihletettnek ajkairól dicsőn
Kelt a merész dal, meghaladá porát

A lomha földnek s fellegen túl
A napot és nap urát köszönté.

Ég, föld lebegtek a dalok árjain;
Feltűnt az élet s minden alakjai,
S a nagy jövőndő fátyolában
Rémületes temető világa.

S mily lelkesítő hangja emelkedék
Hozzád, te féltett s hőn szeretett haza,
Midőn királyi homlokodnak
Vészbe merült koronája ingott!

Hány hű fiadnak zenge magasztalást,
A hívek és jók tapsai közt: mig az
Álszív ijedve visszadöbbszent
S a kifajúlt cudarok dagálya

Megszégyenült a honfrierény előtt.
S ő e daloknak lélekadó ura,
Mint aki végzé alkotását
Egy kicsi bár, de nemesb világnak,

Megnyúgodott a fáradozás után:
Megérte, amit ritka szerencse ád:
Évülhetetlen ifjuságát
Műveiben örökölt eszének.

Most síri éjféll leplezi a jelest;
De a setétlő bús ravatal fölött
A halhatatlanság füzére
Sorsot időt mosolyogva fénylik.

ELHAGYOTT ANYA

Ismérek egy édes, ah árva anyát,
 Mely bűnnek eredten emésztí magát,
 Elhagyva, kerülve leányaitól,
 Bár értők epedve a hív anya szól:
 „Ó jertek ölembe,
 Szép gyermekeim;
 Áldásra emelten
 Várnak kezeim.
 Ó jertek, ó jertek, az édes anyához,
 Itt ül lekötötten a szörnyü magányhoz;
 Ó jertek ölembe
 Gyermekeim,
 Mig el nem apadnak
 Hév könyeim.“

„Én szültelek, álltam
 Bölcsőtök előtt;
 Emlőim adának
 Új életerőt.
 Mint kis csecsemőket
 Már én emelélek,
 Míg bennetek alvék
 A gyermeki lélek.
 Én látnotok adtam
 Oly nap sugarát,
 Amellyet irígyel
 Sok földi család,
 Szép arcaitoknak
 Én adtam e bájt,
 Mely annyi szivekben
 Viszhangra talált.
 Én termetet adtam,

Oly őzi sugárt,
S szűz kebleitekre
A liliom-árt.
Én adtam a szájnak
Az édeni mézet,
Mely akkor is édes,
Ha töreit érzed.
Én adtam e tündér
Lángu szemet,
Mely a szerelemnek
Csillaga lett;
Mely egy sugarával
Szül enyhe tavaszt,
Egy más sugarával
Elégeti azt.
Szépségimet íme reátok adám,
Hogy halljam e szókat: „Ó édes anyám!“
Hogy zengjen e név is
Ajkitokon,
S elhagyva ne légyek
Bús napomon.
Ó jertek, ó jertek
Az édes anyához:
Itt ül lekötötten
A szörnyü magányhoz.
Ó jertek ölembe
Gyermekeim,
Mig el nem apadnak
Hév könyeim.“

Igy szólal esengve
Hiába, hiába!
Nincs aki omoljon
Szülői karába.

Sors űzi fiait, remeg élteikért;
Ah! lányai égnék az idegenért.
S ő ott ül örömtelen és egyedül,
A könny kiapadva szelíd szemiből,
S mint lelke-törötten az égre tekint,
Láthatni kövülve az anyai kint.
Csak szívdobogása jelenti hogy él,
S minden dobogással egy élet alél.

* * *

E bús anya képe te képed, o hon!
Márvány kebel átka van asszonyidon.

=====

AZ ÁRVIZI HAJÓS

Hol népes ház-sorok
Jegyzék az utakat,
Most vad moraj között
Fut gyilkos áradat.

Rémséges jaj kiált
Ingó falak megől;
Rémesb a hallgatás,
Midőn a ház bedől;

S omlott házak felett,
Élők- s halottakon
Örvényesen kereng
S zúdúl el hab habon.

„Ki ment meg engemet
Kórt, aggot és szegényt?
Mindenre ami szent,
Ó ember, hozz segélyt!”

A fennmaradt kövön
Igy esd egy női hang,
S bajhirdetőn visít,
Mint vészben a harang.

S im sajka jó s rohan
Az áradat taván;
De aki rajta ül,
Embertelen zshivány.

Nem ember élet az
Miért ő eveze:
Tiltott vagyont keres
Szentségtörő keze.

S szívtelenül az agg
Nő mellett elsuhan;
Mert egy batkát nem ér
Mind, ami rajta van.

És több hajó kereng
Az ingó fal körül;
De a szegény anya
Ott áll menthetlenül.

Ez pénzét, az magát
Jövének menteni;
Van aki kedveseit
Aggódva keresi;

S ki csak mulatni jár
A köz veszély felett:
Az óni rá nem ér
Egy hitvány életet.

S mindig dühösb az ár,
S a bágyadt nő előtt
Száz örvény táogat
Alásodorni őt.

Még jó s megyen hajó;
De ő már nem kiált:
Tűr s várni láttatik
A borzasztó halált.

„Ki él még itt?” riad
Most egy hajós közel,
Sajkája telve bár
Menekvők terhivel.

S még jókor érkezik;
A féltett kőfal áll,
S kihalt remény után
A nő hajóra száll.

* * *

A sajka partot ér,
S a megmentett sereg
A bátor férfinak
Hálás bucsút rebeg.

Csak a szegény beteg
Agg nő nem távozik,
S elfúladt kebliből
Sohajtás hallatik.

„Itt jó anyám, neked
E kisdéd adomány,
Pénz s egy falat kenyér;
Többet várj ég után.

Nekem nagy útaim
Vannak még szerteszét:
Ezreknek élete
Kiált hajót, segélyt.“

Szól s menne a hajós,
De a hölgy, kit hozott,
Tündér tekintetű
Asszonnyá változott.

Arcán redők helyett
Ifjú kellem virúl;
Szépsége bájoló
Leírhatatlanúl.

Szebb mint a szerelem,
Barátságnál hivebb,
Mindennél, ami kéj,
Látása kedvesebb.

S az elbámult hajós
Hall édes hangokat,
Minőket emberajk,
Sem zenemű nem ad.

„Ha minden elhagyand,
Igy szól az égi nő:
Az ember és világ,
Barát és szerető;

Ha hozzád mostohák
Szerencse és ipar;
S hű fáradásidért
Rágalmak nyelve mar:

Emlékezzél reám
Sorsodnak éjjelén:
Önérzeted vagyok,
Nevem J ó t é t e m é n y.“

Rendült kebellem a
Bátor hajós eláll
Ez égi látomány
Magas csodáinál.

Őt minden elhagyá,
Az ember, a világ;
Csaknem maga maradt,
Mint téli fán az ág.

Sorvasztók napjai,
S kietlen álmait
Gyógyszer nem űzi el,
Nem orvosolja hit.

De az nem tartja őt;
Megy a szép vágy után,
S még soknak élete
Menik meg csolnakán.

S ha néha mardosóbb
Fájdalma visszasír,
S a földön ellene
Nincs menedék, sem ír:

Lelkének a dicső
Hölgy képe feltűnik,
S szűz arca bájain
Fájdalma megtörik.

LISZT FERENCHEZ

Hirhedett zenésze a világnak,
 Bárhová juss, mindig hű rokon!
 Van-e hangod a beteg hazának
 A velőket rázó húrokon?
 Van-e hangod, szív háborgatója,
 Van-e hangod, bánat altatója?

Sors és bűneink a százados baj,
 Melynek elzsibbasztó súlya nyom;
 Ennek láncain élt a csüggedett faj
 S üdve lőn a tettlen nyugalom.
 És ha néha felforrt vérapálya,
 Láz betegnek volt hiú csatája.

Jobb korunk jött. Újra viasszaszállnak,
 Rég ohajtott hajnal keletén,
 Édes kínja közt a gyógyulásnak,
 A kihalt vágy s elpártolt remény:
 Újra égünk őseink honáért,
 Újra készek adni életet s vért.

És érezzük minden érverését,
 Szent nevére feldobog szívünk;
 És szenvedjük minden szenvedését,
 Szégyenétől lángra gerjedünk;
 És ohajtjuk nagynak trónusában,
 Boldog- és erősnek kunyhájában.

Nagy tanítvány a vészek honából,
 Melyben egy világnak szíve ver,
 Ahol rőten a vér bíborától
 Végre a nap felderülni mer,

Hol vad árján a nép tengerének
A düh szörnyei gyorsan eltűnének;

S most helyettök hófehér burookban
Jár a béke s tiszta szorgalom;
S a művészet fénylő csarnokokban
Égi képet új korára nyom;
S míg ezer fej gondol istenésszel,
Fárad a nép óriás kezével:

Zengj nekünk dalt, hangok nagy tanárja,
És ha zengesz a múlt napiról,
Légyen hangod a vész zongorája,
Melyben a harc menydörgése szól.
S árja közben a szilaj zenének
Riadozzon diadalmi ének.

Zengj nekünk dalt, hogy mély sírjaikban
Őseink is megmozduljanak,
És az unokákba halhatatlan
Lelkeikkel viasszaszálljanak,
Hozva áldást a magyar hazára,
Szégyent, átkot áruló fiára.

És ha meglep bús idők homálya,
Lengjen fátyol a vont húrokon;
Legyen hangod szellők fuvolája,
Mely keserg az őszi lombokon,
Melynek andalító zengzetére
Fölmerül a gyásznak régi tére;

S férfi karján a meggondolásnak
Kél a halvány hölgy, a méla bú,

S újra látjuk vészeit Mohácsnak,
Újra dúl a honfiháború,
S míg könyekbe vész a szem sugára,
Enyh jön a szív késő bánatára.

És ha honszerelmet költenél fel,
Melly ölelve tartja a jelent,
Melly a hűség szép emlékeztével
Csügg a múlton és jövőt teremt,
Zengj nekünk hatalmas húrjaiddal,
Hogy szivekbe menjen átal a dal;

S a felébredt tiszta szenvedélyen
Nagy fiakban tettek érjenek,
És a gyenge és erős serényen
Tenni túrni egyesüljenek:
És a nemzet, mint egy férfi, álljon
Érc karokkal győzni a viszályon.

S még a kő is, mintha csontunk volna,
Szent örömtől rengedezzen át,
És a hullám, mintha vérünk folyna,
Áthevülve járja a Dunát;
S ahol annyi jó és rossz napunk tölt,
Lelkesedve feldobogjon e föld.

És ha hallod, zengő húrjaiddal
Mint riad föl e hon a dalon,
Mellyet a nép millió ajakkal
Zeng utánad bátor hangokon,
Állj közénk és mondjuk: hála égnek!
Még van lelke Árpád nemzetének.

AZ ÉLŐ SZOBOR

Szobor vagyok, de fáj minden tagom;
Eremben a vér forró kínja dűl;
Tompán sajognak dermedt izmaim;
Idegzetem küzd mozdúlhatlanúl.

Szemeim előtt képek vonúlnak el
A népemésző harcok napiból:
Véráldozók a szent, örök jogért,
S bérért ölők éjszak csordáiból.

És látom gyermekimnek árnyait,
A vég csatában elhullottakét,
Varsó falán s az égő falvakon
Vad üldözőmnek vérrel írt nevét.

És hallom a vesztett csaták zaját,
Az árulók bal suttogásait,
S fejükbe hajh le nem zúdíthatom
A megcsalottak szörnyű átkait.

S nem sírhatok, bár hő zápor gyanánt
Szememben a könny százszor megered:
Midőn kiér a zord világ elé,
Hideg, kemény jéggyöngyökké mered.

Agyamban egyik örült gondolat
A másikat viharként kergeti;
Szent honfitűz, mely áldozatra kész,
S rút hitszegés, mely nyomban követi:

S a balszerencse minden ostora,
Mely népem érte annyi vér után;
Magas dicsőség a harc reggelén;
Inség, halál, gyalázat alkonyán.

S szivemben — ó mondhatlan szenvedés! —
Lázongva forr a szent boszú heve;
Gyúlt ház az, melly ön gazdájára ég,
Kit nem ragad ki szomszédok keze.

S holott örökké él a fájdalom,
Nehéz mellem sohajjal van tele:
De rajta áll megbűvölt gát gyanánt
A szenvedő szív márvány fedele.

Nem szólhatok; nyögésem néma jaj;
Szó és fohász kihalnak ajkimon.
A gondolat s az érzés ölyvei
Csak benn tenyésznek gyötrő lángimon.

Emelten függ a harcra szomju kard
De nem mozdúlnak a feszült karok;
Dermedten állnak lépő lábaim,
S nagy kínjaimtól el nem futhatok.

Oldódjatok, ti megkövült tagok,
Szakadj fel dúlt keblemből, ó sohaj!
Légy mint a földrendítő éji vész,
Bútól haragtól terhes és szilaj.

S te elnyomott szó, hagyd el börtönöd,
Törj át a fásult nemzedék szivén,
Hogy megcsendüljön minden gyáva fül
Mennydörgésedtől a föld kerekén.

Kevés, de nagy, mit szólni akarok:
„Ember, világ, természet, nemzetek!
Ha van jog földön, égben irgalom,
Reám és kínaimra nézzetek!”

AZ ÚRI HÖLGYHÖZ

Fürtidben tengervészes éj,
Szemekkel, mint a csillagtűz;
Hol annyi gög és annyi kék,
Ki vagy te márványkeblű szűz?

Bírván az istenek minden kegyét,
Imádva férfiakra általa,
Szép és dicső, s lélekben oly setét,
Milyen derült arcodnak hajnala.

Nincs hát remény? nincs semmi kegyelem?
Hiába minden esdeklés szava?
Hiába kér a leghőbb érzelem?
Nem olvadoz fel kő kebled hava?

Egy eskü kell, egy néma fogadás:
„Szeretni e mindent adó hazát!”
Mért hát szemedbe büszke tagadás?
Mért áruló a hang, mit ajkad ad?

Pedig nem mondhatod, hogy nincs szived.
Szeretsz pompát, hizelgő csapodárt,
Hintót lovat, sőt hitvány ölebet,
És selymidért imádod a bogárt:

Mind állat, és hívságos semmiség,
Hizelgőd is, ki hűséget hazud!
És mégis, mégis — ó türelmes ég! —
Kedélyed rajtok édelegni tud.

Mig a könyűk hiába fénylenek
A hon szemén! — Hah, gőgös Goneril,
Megemlekezz, hogy vannak istenek,
S még van kezökben bűnt torolni nyil.

Az apaátok teljesedni fog,
Az apaátok súlya szörnyű lesz:
„Tennen fajodban éljen ostorod,
Csaljon meg akit legjobban szeretsz.

Hervadjon el szépséged! a gyönyör
Váljék utálattá ha ízleled;
S midőn panaszban bánatod kitör,
Legyen kacaj reá a felelet.“

De nem, te nem vagy bűnös. Nevelőd
Jellemtelen kornak volt gyermeke.
Gyengéd szíved hajlott a kény előtt,
S megvette a szellemtél hidege.

Mi vagy te most? Kérdezd meg magadat.
Angol talán? vagy német, francia?
Igen, ha megtagadnák fajokat;
De ah előttök szentség a haza!

Te azt nem ismered, — nincsen hazád —
Nincs nemzeted, — nincs mondható neved.
És ami van, gyalázat szennye rád!
Mert esdeklő szülődet megveted.

Erényeidnek senki sem hiszen;
Mert ami fő, nincs meg sugári közt;
Csillag vagy tündöklő és üdvtelen;
Félünk, csodálunk, mint az üstököst.

Asszony vagy, a leggyarlóbb, semmi más!
Nemednek nincsen tiszteltebb neve:
Gyöngéd, hol annak lenni árulás,
Szívetlen, ahol égned kellene;

Buzognod e hon- és e nemzetért,
Mint égne minden nemzet hölgyei:
Nem kérünk munkát s áldozatra vért;
Miért esdünk: részvéted kegyei.

S mindeddig ezt te megtagadhatád!
Láttad, miként küzdénk és epedünk,
S csak egy enyhítő szót nem monda szád;
Könyved nélkül mi kín volt vérzenünk!

De még előtted áll egy új világ,
Anyára vár egy újabb nemzedék:
Akard, s erényed a fő polcra hág,
Neved dicsőség lángtüzében ég.

Mit szűz hevében égő szív teremt,
Költőt, művészt, hőst és nagy férfiat,
És mindent, ami szép jó, tiszta, szent,
Tőled, nemedtől várjuk, hogy megadd.

Kezedben a gyermeknek álmai,
Tündérvilága lelkes ifjunak,
A férfi boldogsága; játszani
Ily drága kincsek nem adattanak.

Emeld fel bájaidnak zászlaját,
Utánad kelnek a hon jobbjai:
Gyönyör lesz túrni hosszú éven át,
Ha díjt szelíd kezed fog nyújtani.

Teremtsd elő azon dicső időt,
Hol a magyar szó s név imádvá lesz;
Midőn kegyelmet nem nyer szűd előtt
Ki e kettőnek ellenére tesz.

A kisdedeknek néma szája kér,
Hogy adj nekik hazát. Ne vond meg azt.
Áldás vagy átok vár e válaszáért:
Határozz, és kimondtad sorsodat.

FÓTI DAL

Fölfelé megy borban a gyöngy;
Jól teszi.
Tőle senki e jogát el
Nem veszi.
Törjön is mind ég felé az
Ami gyöngy;
Hadd maradjon gyáva földön
A göröngy.

Testet éleszt és táplál a
Lakoma,
De ami a lelket adja,
Az bora.
Lélek és bor két atyafi
Gyermekek;
Hol van a hal, mely dicső volt
És remek?

Víg pohár közt édesebb a
Szerelem.

Ami benne keserű van,
Elnyelem.

Hejh galambom, szőke bimbóm,
Mit nevetsz?

Áldjon meg a három Isten,
Ha szeretsz.

Érted csillog e pohár bor,
Érted vív,

Tele tűzzel, tele lánggal,
Mint e szív,

Volna szívem, felszökелne
Mint a kút,

Venni tőled vagy szerelmet,
Vagy bucsút.

Hejh barátom, honfi társam,
Bort igyál.

Víg, komor, vagy csüggeteg vagy,
Csak igyál,

Borban a gond megbetegszik,
Él a kedv.

Nincs a földön gyógyerőre
Több ily nedv.

Borban a bú, mint a gyermek
Aluszik.

Magyar ember már busúlt sok
Századig.

Ideje hogy ébredessen
Valaha:

Most kell neki felvirúlni
Vagy soha.

Bort megissza magyar ember,
Jól teszi;
Okkal móddal meg nem árthat
A szeszi.
Nagyot iszik a hazáért
S felsivít:
Csakhogy egyszer tenne is már
Valamit.

No de se baj, máskép leszen
Ezután;
Szóval tettel majd segítsünk
A hazán.
Ha az Isten úgy akarja
Mint magunk,
Szennyet rajta és bitor bűnt
Nem hagyunk.

Rajta társak hát, igyunk egy
Húzamost;
Bú, szerelmek, házi gondok
Félre most:
A legszentebb-, legdicsőbbért
Most csak bort!
De ha kellend, vérben adjunk
Gazdag tort!

A legelső magyar ember
A király:
Érte minden honfi karja
Készen áll,

Lelje népe boldogságán
Örömét,
S hír, szerencse koszorúzza
Szent fejét!

Minden ember legyen ember
És magyar,
Akit e föld hord s egével
Betakar,
Egymást értve, boldogítva
Ily egy nép
Bármi vésszel bizton bátran
Szembe lép.

Ellenség vagy áruló, ki
Hont tipor,
Meg ne éljen, fogyjon élte
Mint e bor.
Áldott földe szép hazánknek,
Drága hon,
Meg ne szenvedd soha őket
Hátadon!

S most hadd forrjon minden csep bor
Mint a vér,
Melyet hajdan frígyben ontott
Hét vezér;
S mint szikrája a szabadba
Felsiet,
Úgy keresse óhajtásunk
Az eget.

Légyen minden óhajtásunk
Szent ima,

S férfi keblünk szent imáink
Temploma.
És ürítsük a hazáért
E pohárt:
Egy pohár bor a hazáért
Meg nem árt.

Érje áldás és szerencse
Mindenütt,
Ahol eddig véremésztő
Seb fekütt.
Arca, mely az ősi bútól
Halovány,
Felderüljön mint a napfény
Vész után.

Hű egyesség tartsa össze
Fiait,
Hogy leküzdje éjszak rémes
Árnyait:
Künn hatalmas, benn virágzó
És szabad,
Bizton álljon sérthetetlen
Jog alatt.

S vér, veríték vagy halál az,
Mit kíván,
Áldozatként rakjuk azt le
Zsámolyán,
Hogy mondhassuk csend- s viharban:
„Szent hazánk!
Megfizettük mind, mivel csak
Tartozánk.“

==

KESERŰ POHÁR

Ha férfi lelkedet
 Egy hölgyre föltevéd,
 S az üdvösségedet
 Könnyelműn tépi szét
 Hazug szemében hord mosolyt
 És átkozott könyűt
 S míg az szivedbe vágyat olt
 Ez égő sebet üt;
 Gondold meg és igyál:
 Örökké a világ sem áll;
 Eloszlik, mint a buborék,
 S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha mint tenlelkeden
 Fügгél barátodon;
 És nála titkaid:
 Becsület és a hon,
 S ő sima orgyilkos kezét
 Befúrja szívedig,
 Míg végre sorsod árulás
 Által megdöntetik;
 Gondold meg és igyál:
 Örökké a világ sem áll;
 Eloszlik, mint a buborék,
 S marad, mint volt, a puszta lég.

Ha szent gondok között
 Fáradtál honodért,
 Vagy vészterhes csatán
 Ontottál érte vért,
 S az elcsábúltan megveti
 Hű buzgóságodat,

S lesz aljas-, gyáva-, és buták
Kezében áldozat;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha fájó kebleden
A gondok férgé rág,
S elhagytak hitlenül
Szerencse és világ,
S az esdett hír, kéj s örömed
Mind megmérgezve van,
S remélni biztosabbakat
Késő vagy hasztalan,
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

S ha bánat és a bor
Agyadban frígyre lép,
S lassanként földerül
Az életpusztá kép,
Gondolj merészet és nagyot
És tedd rá éltedet:
Nincs veszve bármi sors alatt
Ki el nem csüggedett;
Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
De amig áll és amig él
Ront vagy javít, de nem henyél.

SZABAD FÖLD

E ház, hová most lábamat teszem,
Fáradt fejem békén pihentetem,
Hol a konyhán barátságos tűz ég,
S mellette fürge gondos feleség;
E honi föld, mit szántok és vetek,
Hol hőt, fagyot gyakorta szenvedek,
Mely táplál engem s kis szolgálóimat,
S keblébe végre híven befogad;
E föld, e ház, e kert — megérhetém,
Akarta Isten, hogy most mind enyém.
Nem ismerém e szót mind e napig:
A pusztá lélek volt enyém alig.
Most bizton állok itt sajátomon,
És áldlak érte kétszer drága hon!
Talán nem adtam vért, nem őseim,
De fáradoztak híven kezeim;
S munkám után virító lett a föld,
Isten- s embernek benne kedve tölt.
Szép a vetés, dús volt az aratás,
Sok gond után kedves vigasztalás.
Most már enyém e munkán vett örök,
Mit im örömkönyűvel öntözök!
S ne mondja senki, hogy henyén talált:
Szolgáltam érte országot, királyt.
Majd gyermekimre szállnak javaim,
Rájok maradnak tartozásaim;
Adónkat, legyen bár pénz, munka, vér,
Örömmel adjuk biztos napokér';
S erős lesz országunk, nagy a király,
Hol ennyi ember boldog hont talál.

AZ ELVESZETT ORSZÁG

Arcom ne kérdjétek,
Miért oly halovány:
Legbátrabb fiaim
Elestek a csatán.

A fennmaradtakat
Vad inség kergeti:
Nincs kő, hová fejét
Csak egy is teheti.

Hő keblemen, hol ők
Lágyan feküdtenek,
Most a kétségbe'sés
Kigyói fürdenek.

És látni nincs remény
Többé jó napomat:
Boszút ki állana,
Nem szülhetek fiat!

ROSSZ BOR

Igyunk, barátim, szomjas a világ,
Kivált a költő, aki tollat rág,
Hiszen mi írtuk a jó Fóti dalt,
Igyuk meg hát ez átkozott italt.
Csapláros, méregkeverő!
Ne pislogj; jobb bort adj elő.
Cudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Gyalázatos bor! illyet iddogál
Magyar hazánkban ifju s agg szakáll,
Kivévén a bölcset meg a papot:
A költő versben lát csak jó napot.

Csapláros, méregkeverő!
Ne pislogj; jobb bort adj elő.
Cudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Mondják: Egernél híres bor terem.
Verembe szűrik tán? nem ismerem.
Megénekeltem harcait, borát,
S mind e napig nem láttam áldomást.

Csapláros, méregkeverő!
Ne pislogj; egrit adj elő.
Cudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Mi szép vagy volna Ménes oldalán!
Borod setét mint a cigány leány,
És benne a szív édes lángja ég.
Kuruc, tatár! csak ilyen kéne még.

Csapláros, méregkeverő!
Ménes borából adj elő.
Cudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Ki láta bort, zöldet, mint drága kő?
És híg aranyt, mely nyakba önthető?
Somló, Tokaj, halljátok a panaszt:
Fösvény hegyek! nekünk nem szűrtök azt.

Csapláros, méregkeverő!
Legjobb borodból adj elő.
Cudar biz' ez; de ám igyunk,
Hiszen magyar költők vagyunk.

Elég! elég! Fejünk majd megszakad,
Szemünk borúl és nyelvünk elakad.
Költődnek, ó hatalmas Hunnia,
Légy-étetőt engedsz-e innia!
Csapláros, méregkeverő!
Pusztúlj, ne adj több bort elő.
Nagyon cudar, de drága volt:
Izleld meg érte a pokolt!

HÁNYSZOR HALLÓK ...

Hányszor hallók életet vért
Megtámadt hazánkért!
Ősünk néha meg is adták
Dúsan a nehéz bért.
Fenmaradt e szenvedő hon
Megrongálva vésztől,
Kór, szegény, bús és pirongó
Önnön szégyenétől.

GONDOLATOK A KÖNYVTÁRBAN

Hová lépsz most, gondold meg, ó tudós
Az emberiségnek elhányt rongyain
Komor betűkkel, mint a téli éj,
Leirva áll a rettentő tanulság:
„Hogy míg nyomorra milliók születnek,

Néhány ezernek jutna üdv a földön,
Ha isten ésszel, angyal érzelemmel
Használni tudnák éltök napjait.“

Miért e lom? hogy mint juh a gyepon
Legeljünk rajta? s léha tudománytól
Zabáltan elhenyéljük a napot?
Az Isten napját! nemzet életét?

Miért e lom? szagáról ismerem meg
Az állatember minden bűneit.
Erény van írva e lapon; de egykor
Zsivány ruhája volt. S amott?
Az ártatlanság boldog napjai
Egy eltépett szűz gyöngye öltönyén,
Vagy egy dühös bujának pongyoláján.
És itt a törvény — véres lázadók,
Hamis birák és zsarnokok mezéből
Fehérre mosdott könyvnek lapjain.
Emitt a gépek s számok titkai!
De akik a ruhát elszaggták
Hogy majd belőle csínos könyv legyen,
Számon kívül maradtak: Ixion
Bőszült vihartól űzött kerekén
Örvény nyomorban, vég nélkül kerengők.
Az örült ágyán bölcs fej álmodik;
A csillagászat egy vak koldus asszony
Condráin méri a világokat:
Világ és vakság egy hitvány lapon!
Könyv lett a rabnép s gyávák köntöséből
S most a szabadság és a hősi kor
Beszéli benne nagy történetét.
Hűség, barátság aljas hitszegők
Gúnyáiból készült lapon regél.
Irtózatot hazudság mindenütt!

Az irt betűket a sápadt levél
Halotti képe kárhoztatja el.

Országok rongya! könyvtár a neved.
De hát hol a könyv, mely célhoz vezet?
Hol a nagyobb rész boldogsága? Ment-e
A könyvek által a világ elébb?
Ment, hogy minél dicsőbbek népei,
Salakjok annál borzasztóbb legyen,
S a rongyos ember bőszült kebele
Dögvészt sohajtson a hír nemzetére.

De hát ledöntsük amit ezredek
Ész napvilága mellett dolgozának?
A bölcsek és a költők műveit,
S mit a tapasztalás arany
Bányáiból kifejtett az idő?
Hány fényes lélek tépte el magát,
Virrasztott a szív égő romja mellett,
Hogy tévedt, sujtott embertársinak
Írányt adjon s erőt, vigasztalást.
Az el nem ismert érdem hősei,
Kiket — midőn már elhunytak s midőn
Ingyen tehette — csúfos háladattal
Kezdett imádni a galád világ,
Népboldogító eszmék vértanúi,
Ők mind e többi rongykereskedővel,
Ez únt fejek- s e megkorhadt szivekkel
Rossz szenvedélyek oktatóival
Ők mindegyütt — a jók a rossz miatt —
Egy máglya üszkén elhamvadjanak?

Ő nem nem! amit mondtam fájdalom volt,
Hogy annyi elszánt lelkek fáradalma,
Oly fényes elmék a sár fiait
A súlyedéstől meg nem mentheték!
Hogy még alig bír a föld egy zugot,

Egy kis virányt a puszta homokon,
Hol legkelendőbb név az emberé,
Hol a teremtés ősi jogai
E névhez „ember“! advák örökül —
Kivéve aki feketén született,
Mert azt baromnak tartják e dicsők
S az Isten képét szíjjal ostorozzák.

És mégis — mégis fáradozni kell.
Egy újabb szellem kezd felküzdeni,
Egy új irány tör át a lelkeken:
A nyers fajokba tisztább érzeményt
S gyümölcsözőbb eszméket oltani,
Hogy végre egymást szívben átkarolják
S uralkodjék igazság, szeretet.
Hogy a legalsó pór is kunyhájában
Mondhassa bizton: nem vagyok magam!
Testvéreim vannak, számos milliók;
Én védem őket, ők megvédnek engem.
Nem félek tőled sors, bármit akarsz.

Ez az, miért csüggedni nem szabad.
Rakjuk le, hangyaszorgalommal, amit
Agyunk az ihlett órákban teremt
S ha összehordtunk minden kis követ,
Építsük egy újabb kor Bábelét,
Mig oly magas lesz, mint a csillagok.
S ha majd benéztünk a menny ajtaján,
Kihallhatók az angyalok zenéjét,
És földi vérünk minden csepjei
Magas gyönyörnek lángjától hevültek,
Menjünk szét mint a régi nemzetek,
És kezdjünk újra tűrni és tanulni.

Ez hát a sors és nincs vég semmiben?
Nincs és nem is lesz, míg a föld ki nem hal.
S meg nem kövülnek élő fiai.

Mi dolgunk a világon? küzdeni,
És tápot adni lelki vágyainknak,
Ember vagyunk, a föld s az ég fia.
Lelkünk a szárny, mely ég felé viszen
S mi ahelyett, hogy törnénk fölfelé,
Unatkozunk s hitvány madár gyanánt
Posvány iszapját szopva éldegélünk.
Mi dolgunk a világon? küzdeni
Erőnk szerint a legnemesbekért.
Előttünk egy nemzetnek sorsa áll.
Ha azt kivített a mély sülyedésből,
S a szellemharcok tiszta sugaránál
Olyan magasra tettük, mint lehet,
Mondhatjuk, térvén őseink porához:
Köszönjük élet! áldomásodat,
Ez jó mulatság, férfi munka volt.

SZABAD SAJTÓ

Kelj föl rabágyad kőpárnáiról
Beteg, megzsibbadt gondolat!
Kiálts föl érzés, mely nyögél
Elfojtott vérző szív alatt!

Ó jöjjetek ki láncra vert rabok
Lássátok a boldog, dicső napot,
S a honra, mely soká türt veletek,
Derüt, vigaszt és áldást hozzatok.

BALLADÁK
KISEBB ELBESZÉLŐ
KÖLTEMÉNYEK

SZILÁGYI ÉS HAJMÁSI

A harc kitört, a harc lefolyt;
Két bajnok úrfiak,
Szilágyi s Hajmás, Sztambulon
Rabságra juttanak.
„Rabság! nehéz lánc! hős karom,
Miért nem vagy te szabadon!”

Csak ebben agg, csak ezt nyögi
Hajmási láncain;
De társa dall, s bút édesít
Enyelgő húrjain;
„Ma éve honn vigan valék,
Most rab, leláncolt martalék!”

„Ma születésem napja van:
Szép húgom, köztetek,
És agg apám, és agg anyám,
Nem örvendezhetek.
Ma éve honn vigan valék,
Most rab, leláncolt martalék!”

Császárléány ezt hallja fenn,
Szép Leila egyedül;
Szánat sohajt el ajkain,
Szemében szánat ül;

És amit lát, és amit hall
Ah mind szerelmi vágyra csal.

Az est s az éj jó, s álma nincs,
Haj! ébren álmodik;
Ágyát mosolygó fájdalom
S kétes remény vetik.
Szemérme hű; de szerelem
Suttog: szép Leila! jer velem.

Mély a fogolynak lakhelye
Setét falak között;
Fénylő teremből a leány
Most abba költözött.
Sugár leány, ah szép leány!
Szebb négy világon nincs talán.

„Hitedre azt ha mondanád,
Hős ifju, hogy szeretsz,
Megoldanám e láncodat,
Kit búsan méregetsz;
S szép hon felé hős karodon
Mennék veled hű hajadon.“

„Ölöllek“ hős Szilágyi szól:
„Ó lány, te égi szem!
Csak amint hozzád hű leszek
Úgy áldjon istenem.
Szép honban virrad hajnalom,
Szép hon felé visz hős karom.“

Titkon szerződik a leány,
Arany nyit zárat,

Kihozza rabság mélyiből
Vitézlő ifjakat;
Ólban három mént váltanak,
S lovat, lovászt lesujtanak.

Éjfél tájban s éjfél után
Oly bús, oly néma az út;
Két hős közt holdnál a leány
Sebes rohanva fut;
„Atyám, atyám! ne várj reám
A szép magyar föld lesz hazám.“

Harmincadon s vámok között
Az ifjak mennek át;
Pogány mez rajtok, nyelvökön
Hordják pogány szavát.
„Hová, hová, török vitéz,
S te fénysugár, te gyöngye kéz?“

„Szerencsekísértők vagyunk,
Szerencse jár velünk,
Az egri farkasok közé
Csatára készülünk.“
Felelnek ők; de Leila fél,
Remeg mint parton nyárlevél.

Sztambul felől bús hír repül,
Zendülnek vámosok;
De küzdve két ifjú halad,
Utat nyit kardvasok.
„Végy jó reményt, szép hajadon!
Magyar kar áll őrt pártodon.“

Csaták között a pálya fogy,
Még nem fogy a csata;
Fölkél a hirre vajdaság,
Jön villogó hada:
Vajdák utól, vajdák körül,
Futással út nem rövidül.

Mint párduc a két ifjú küzd,
A villámkard peneg,
És isten, úgy akarta, itt
A vajdák estenek.
Szigetben sírva Leila vár,
Mint árva fészken kis madár.

Ő sírva így panaszkodik:
„Egek, mi puszta hely!
Nagy búmmal e vadonban ah
Hová bujdossam el?
Miattam most a hős szivek
Vajdák vasán elvérzenek;

De meghalok hős ifjakért;
Sírhalmom e határ,
És siratóim farkasok,
S lesz dúló vad madár.
Atyám, atyám! ne várj reám,
Bűnért setét föld lesz hazám.“

Siralmi közt a gyöngye lányt
Hős ifjak így lelik,
És gyöngyre a köny, a keserv
Örökre változik.
Mint ifju repkény kerti fán,
Szilágyi karján csügg a lány.

Szigetből a leányt viszik
Magyar határ elé,
Zugó Dunának partjain
Megy útok fölfelé
S alattok a vész mezején,
Tajtékot túrva vág a mén.

Setéten most Hajmási szól:
„Itt a magyar határ;
Bajtárs megállj! nem érhet itt
Török hatalma már.
Vijunk meg ketten s a leány
Azé legyen ki győz csatán.“

„Nem úgy, vitéz felem! nem úgy!“
Szilágyi válaszol:
„Van nőd honn, van két szép fiad,
Te meg nem válhatol.“
És sír a lány: „Ah engemet
E bajvivástok eltemet.“

De Hajmás nem szól, bösz eszén
Felfordul a világ;
S kezdődik a gyászütközet:
Magyar magyarra vág.
Két villám így csap össze fenn,
Hajmási eldől véresen.

„Sokáig hőslakodban élj,
Ó bajtárs, boldogul;
Bűnömmel én itt elveszek,
S honn nőm, fiam busúl.“
Szól s mint az elzugott vihar,
Hamvába száll a büszke kar.

Ott ketten a haló fölött
Hűséget eskenek,
S a rabkötél, a bús csaták
Örökre fejlenek.
Török virág, magyar kebel:
Ez hő, az rajta hervad el.

H E D V I G
(L E G E N D A)

Szóla Isten Gábor angyalához:
„Szép cselédem, fényes Gábor angyal,
Ölts piros két szárnyat vállaidra,
Szedg be nappal, a szép délvilággal,
Arcaidra vedd tavasz derültét,
Végy mosolygó ifjuságot arra:
A kicsinyded földre fogsz leszállni,
S a szerelmes lányok bíbor ajkán
Csókot, áldó égi csókot hagyni:
Aki szép, hogy még szebb csókod által,
S aki boldog, boldogabb lehessen.“

És felelt a fényes Gábor angyal:
„Boldog Isten, ó te véghetetlen!
Mely parancs ez! mily kemény ítélet!
Oly parányi bár a föld magában,
De szerelmes szívü lánya oly sok,
Támadattól a komoly napestig,
S a fagy éjszakáig déli hőtől,
Hogy ha ezret láttam, visszatérve
Új ezerrel lesz találkozásom;
Mert füstálként mindenütt terem lány,
S egy leány sincs, aki nem szerelmes.
Boldog Isten, ó te véghetetlen!

Igy örökké el leszünk szakadva,
S Gábor angyal, bár ohajtsa lelke,
Fényhazáját meg nem látja többé.“

Így felelt a fényes Gábor angyal.
Mosolyogva mondá rá az Isten;
„Mely leánynak szíve rejt szerelmet,
Gondolatja mégis feddhetetlen,
S tiszta, szent és tetszhető az égnek
Arra szálljon csókod áldomásul.“

S ment az angyal. Hajnal nyílt utána,
Dal szövődött szárnya zajszeléből,
Dal, minőt a lélek hall magában,
Éjein ha boldog álma eljő,
S a nem ösmért tündérhon öléből
Legrejtettebb vágya visszahangzik.

És soká és messze járt vigyázva;
Ifjú és agg volt figyelme tárgya,
S lelt szerelmet mindenütt a földön.
Hőben és fagyok közt a leányszív
Ége, mint a pártusok vetése,
Melybe Sámson karja úze lángot.
S felsohajta néha Gábor angyal:
„Istenem mi bajra hajtasz engem!
A szerelmes lányka mit kívánjon,
Mit gondoljon, mint az egy szerelmet?
Ez hivének szép szemében olvad.
Az mosolygó ajkin vágyna csüggni,
Termetét más, s délceg indulatját,
Sőt hibáit mint bálványt imádja.
Van ki fényről, kincsről mér szerelmet
S a fagyért ég büszke gondolatban.“
Így az angyal néha felsohajta,
S mert előtte, mint a könyv, kitérve
Leplezetlen állott a leányszív,

Tarka s tarkább lőn tapasztalása.
 Egy virágszál, egy kis semmi gyakran
 Évig élt a hű leány szívében;
 Mint folyamnak tükre volt a másé,
 Melly utában majd a törpe bokrot,
 Majd kevély fa természetét mutatja;
 Ebben a szerelmek rózsavásznán
 Jégfonállal szöve volt kevélység:
 Abban olvadásig lágy ohajtat,
 Búmerengés, kedv, csapongva játszó,
 Lenge jószág, elmuló szelídség
 A hiúság cifra köntösében,
 Változának mint a hold világa
 Vétlen vétkes vágyaik sokával,
 S álmaiknak minden ezredével.
 És az angyal, más világ lakója,
 Nem találta kedvet mind ezekben,
 Nem találta tetszhetőt az égnek.
 S ím egy ország föltünék szemébe,
 És egy nemzet messze napkeletről,
 Boldog és nagy, gazdag és hatalmas,
 Mely parancsolt a sebes Dunának,
 S tengerektől tengerig csatázván,
 Nagy királyát s a jót, mint egy istent,
 Ős Budában fénnel udvarolta:
 A magyar volt s Nagy Lajos királya.
 Gábor angyal megszállt e vidéken:
 S ahogy ott ült a magas tetőkön,
 Mint ezüst láng, mint egy üstökös fény,
 Rózsafelhő szálla fel Budából,
 Rózsafelhő a Sasok hegyéig;
 S Gábor angyal így szól hozzá:
 „Rózsafelhő! honnan és hová mégy?”
 „Szűz leánynak arciról s az égbe.

Hála Isten, hála szent erődnék!
 Hogy kegyedben szép arcot teremté! "
 S felleg szála ismét, barna felleg,
 Mint az árnyék, mint az éj palástja!
 S Gábor angyal így szóla hozzá:
 „Barna felhő! honnan és hova mégý?“
 „Szűz leányhaj lebbenése voltam.
 Hála Isten, hála szent erődnék!
 Hogy setétlő szép haját teremté! "
 Csillag is szállt kettő fel Budából:
 Szűz leánynak pillantási voltak,
 És imádni kezdtek: „Hála Isten!
 Hála hogy szép kék szemet teremté. "
 Egy sugár is természetéhez illő,
 Felhatott a természetért köszönni.
 Végre sánta hangya hajta morzsát
 Felfelé a legmagasb tetőig;
 S Gábor angyal így szóla hozzá:
 „Sánta hangya, honnan és hová mégý?“
 Az pedig megállá válaszolván:
 „Hála Isten, hála szent erődnék!
 Kis fiammal költözém Budában,
 S kő esék rám; de király leánya,
 Szép s kegyelmes Hedvig fölsegíte,
 S mondá; hangya, kelj föl s menj fiaddal.
 S fölkelék, de megfogadtam akkor,
 Hogy nevének emléket hozok föl. "
 Szólt, a morzsát feltolá, s tovább ment.
 Gábor angyal látva hallva mindent,
 Amit angyal hallhat, emberek nem,
 Új örömmel, új reménnyel indúlt,
 S nagy Lajosnak várlakába szállott.
 S im királyleánya Hedvig ott ült
 Ifjusága hajnalköntösében,

S rózsafelhők arci, szép hajának
 Gyenge fodra barna köd valának,
 S minden ami kellem és gyönyör van
 Harcban állott természetén, vonásin;
 S a szemérem diadalma rajtok
 Mint királyné ünnepel szelíden.
 Gábor angyal ahogy látta mindezt,
 Elborúla lelke tisztelettel,
 S így imáda; „Hála, hála Isten!
 Hogy kegyedben szép leányt teremtel.“

A királylány csendes ámulattal
 Ült azonban: a szent könyv előtt
 Nyíltan állt s a vérivó magyarnak
 Régi nyelvén új csodát beszéle.
 A teremtés titka, Isten, ember
 S a világ valának följegyezve
 Szent soraiban és az élet álma;
 A nagy, a várt s rettegett jövő,
 Melyre holtak sírból fölriadnak,
 S földdel a magas menny összerendül;
 Vég bíró pedig lesz a nagy Isten,
 S jót, gonoszt a szív szerint ítélend:
 Mindezek s több fel valának írva.
 S Hedvig olvasá a szent ígéket,
 S így tünődék rajtok önmagában:
 „Ím ezek mi szép ígék, mi szentek!
 Lengyelország hős királya, férjem,
 Kit szivemben hordok, hű jegyelted!
 Nem leend-e megvetett ajándék,
 Majd ha fényben eljövendesz értem,
 S én kitárom a csodák világát
 Ifju, hős, de még vad nemzetednek?
 Durva nyelve, mellyen eddig a düh
 S a harag vad győzedelme hangzott,

Általam most szent igékre hajland;
A teremtés titka és az üdvé
Nem leendnek messze föld virági;
Szent körökbe mindenik betérhet
És az élet fájáról gyönyörrel
Dús, öröklő éveket szakaszthat.“

Gondolá és elfogadta szíve.
Szárnylebegve függé Gábor angyal
Vállain a szép királyleánynak,
S kedvteléssel s üdvözült gyönyörrel
Néze által rá s a szép sorokra.
Majd hogy el lőn a szándok fogadva,
A leányra áldó csókja szállott;
Égi ajka, mint a gyenge szellő
Lágyan ére legszebb földi ajkat,
S csattanása, mint ezüst harangé
Mondhatatlan kedves és muló volt.

BECSKEREKI

„Verjen meg az isten, Becskereki!
Ne higgyen szép szavaidnak senki,
Ne higgyenek sugár termetednek,
Engem csaló fekete szemednek.
Elhagytam jó férjemet miattad,
S most fejemet vég inségnek adtad;
Magam vagyok a vadon erdőben.
Verjen meg az isten, Becskereki!
Ne hallgasson szavaidra senki:
Aki meg tud egy szeretőt csálni,
Soha nem fog az már hív maradni.“

Igy busúlt a szép fiatal asszony,
Maga ülvén egy kerekded halmon;
Hollóhaját szélnek eresztette,
Bús orcáját kezével fedezte,
S mint buvár a tenger mélységéből
Sóhajtások jöttek fel kebléből.

S mint a kis lány pince gádjorában
Ül, csábítás égvén orcájában:
Úgy ül úton útfélen az estve,
Pirosra és haloványra festve,
A rablók és gyilkosok barátja,
Jók félelme, rosszak bátorsága.
S szűnik már a szajkó rikkantása,
Nem hallik a harkály kopogása;
Csak gili bűg magányos fészkeben,
Csalogány zeng bokor ernyejében;
Fénybogártól ragyogó utában
Fut a kígyó tarka pompájában,
A levegő szabad mezejében
Leng az agg sas utósó röptében.
De a bagoly megereszti szárnyát,
A homályban kezdi országlását,
Rettenetes, hol a fényt elállja,
Szárnyainak setét vitorlája.
S ki bujkál most a csere szélében?
Lova fékét tartva jobb kezében?
Széles kalap van nyomva fejébe,
Karcsú mente szegül csípejébe;
Szűk nadrága, sarkantyús csizmája,
S szintúgy táncra peng a karikája.
Akárki, de finom legény lehet,
Kényes, csínos, katonának termett.
S mit kereshet ez a késő vándor?

Szeme olyan mint a fekete bor,
 Szanaszét jár mint Noé hollója;
 Gazdájára többé semmi gondja.
 Hogy az asszonyt látja üldögelni,
 Abba látszik magát eltemetni.
 De ijedve föltekint az asszony,
 Csak hogy el nem ájúl a látványon
 S szegény bizonyosan elájúlna,
 Ha a legény olyan szép nem volna.
 S most így szól a jövevény hozzája:
 „Mit búsúlsz te, vad erdők rózsája?
 Sohase törd búban a fejedet,
 Meggyógyítom, ha nekem engeded;
 Útas vagyok s szép piros orcáért
 Élek halok szép asszony csókjáért.“
 Így szól s fához köti sárga lovát,
 A szép asszony mellé veti magát,
 Vigasztalni kezdi szép szavakkal,
 Kérlelgetni kedves ajándékkal,
 Karcsú der'kát tartja megölelve,
 S így szól hozzá csalfán hízelkedve:
 „Kell-e rózsám, gyűrű újjaidra,
 Tarka kendő szép fehér nyakadra,
 Kartonszoknya karcsu derekadra,
 Piros cipő kicsiny lábaidra?
 Kell-e rózsám, barna legény csókja,
 Kell-e neked lelkem gondolatja?
 Hív szeretőd leszek mind halálig,
 Uralkodom Pesttől Hortobágyig.“
 Így szólt, s mintha vásárról jött volna,
 Portékáit bőséggel ontotta,
 Kartont, cipőt húzott tarsolyából,
 Tarka kendőt német szép gyolcsából,
 És közülök, amint egyet rázott,

Aranygyűrű s hópénz karikázott,
 Elámúlt a szemfényvesztő kincsen,
 Azt sem tudta melyikre tekintsen,
 S így szólt szíve vágyát eltitkolva
 A szép asszony neki bátorodva:
 „Nem kell nekem gyűrű ujjaimra,
 Tarka kendő sem fehér nyakamra,
 Piros cipő sem kell lábaimra
 S kartonszoknya karcsu derekamra;
 Hajh de kell a barna legény csókja,
 Kell lelkednek minden gondolatja:
 Hív szeretőd leszek mind halálig,
 Veled járok Pesttől Hortobágyig.“

S a legény most leveszi kalapját,
 Omló haja ellepi két vállát,
 S kitündöklök mint a hold világa
 Haja közül ifiú orcája.
 S ki volna más mint te Becskereki?
 Nem örül úgy, mint az asszony senki;
 Följvedve borúl el nyakába,
 S vígan néz a setét éjszakába.

* * *

Hamis huszár vagy te Becskereki,
 Rajtad még az ördög sem tenne ki;
 Majd mint a szél nyargalsz a pusztákon,
 Tagjaidon lobog fehér vászon,
 Be-beülsz a bugaci-csárdába,
 Nagyot iszol világ boszujára;
 Majd öltözöl úrfiak módjára,
 Kényes nyalkán sétálsz a vásárra,
 S ami szép és drága portékában,
 Ami jó van s legel a pusztában,
 Mihelyt szádnak szemednek megtetszik,

Átkozott kezeid azonnal megszerzik.
S nem csak marha, portéka kell neked,
Majd megvész a szép asszonyért lelked;
Azokat is rendre csalogatod,
S ha megcsaltad, oda hagyogatod,
Gonosz kalmár vagy te Becskereki,
A vármegye nyomodat rég lesi;
Nem szereti gazdálkodásodat,
Vigyázz, kötél szegi még nyakadat.
Beteg sem léssz, mégis meg kell halnod,
Kettős oszlop között fennakadnod,
Lábad alatt tüskét kerget a szél:
Megtalálod amit nem kerestél.

SALAMON

„Átok reád magyarok hazája,
Átok rád, te pártos büszke nép!
Ingadozzon fejed koronája,
S mint az árnyék légyen oly setét.
Mint kemény kard, oly kemény sziveddel
Meg ne békélj soha ten feleddel.

És te, Isten! aki fölkenettél,
Hogy viselném földön képedet,
Elfelejts, ha meg nem védelmeztél,
Nem kívánom több kegyelmedet.
Salamonnak nincs hol maradása,
Földön nyugta, égre vágyódása.“

A lesujtott angyalként imígyen
Átkozódik a futó király;
Tört sisakja, pajzsát elvetette,

S kardja csorba csonka vasból áll;
Vért piroslik hősi arculatja,
Honfivért a kardnak markolatja.

Teste dúlt, de lelke még dulottabb,
Tátog a seb véres oldalán,
De nagyobb az, jobban ég szívében
Mellyet érez vesztett koronán.
Futva fut; de bármi gyors futása,
Vele száguld keble óriása.

S már folyók és rónaság vidéki,
Bércek, völgyek elmaradtanak,
S a határnál a futó elébe
Egy vad erdő lombi hajlanak:
Ott elvész a bús lovag pályája.
Rá borúlván rengeteg homálya.

És az év jár; sárga koszorúját
Váltja, veszti a komor vadon.
Felzendül az elholt dal koronként
A viruló ifju lombokon,
Agg a szarvas, feje ágozatján
Éve számát büszkén mutogatván.

És az évek múltán a vadonban
Domb alatt, hol forrás csörgedez,
Melyhez a vad csörtető robajjal
Jár, ha hévtől szomjan epedez:
Egy jámbornak áll kis kápolnája
Nyílt, födetlen, ég mosolyg le rája.

Egy letűzött kard a szent kereszt ott,
És az oltár isten-adta föld,

Térdepelve éjt napot hosszában
A remete ott áhítva tölt;
És ragyogva ömlik el szakála;
Mindenik száll lelki béke szála.

Kebelében szenvedély hatalmi
Rég nyugatra csillapodtanak;
Arcain vad indulat vonási
Lágy-szelídre elsimúltanak;
Egy ohajtást rejt s mond szíve, szája:
„Boldogúljon a magyar hazája!”

S elhal a nagy átok, messzetünvén
A királynak gőgös álmai,
És az ember jobb természetének
Visszatérvén aggodalmai:
„Légy szerencsés, rokonim hazája!
S a szerencsét ten erőd táplálja!”

Így ohajt, és teste romladékán
A halálnak gyilkos karja győz,
Összeroskad, s hervadó levéllel
Eltakarja őt a sárga ősz.
S a királynak puszta sírhazája
Most vadaknak ordító tanyája.

SZÉP ILONKA

I.

A vadász ül hosszú méla lesben,
Vár felajzott nyilra gyors vadat,
S mind fölebb és mindig fényesebben
A serény nap dél felé mutat;

Hasztalan vár; Vértés belsejében
Nyugszik a vad hús forrás tövében.

A vadász még lesben ül sokáig,
Alkonyattól vár szerencsejelt:
Vár feszülten a nap áldoztaig,
S ím a várt szerencse megjelent:
Ah de nem vad, könnyü kis pillangó,
S szép sugár lány, röpteként csapongó.

„Tarka lepke, szép arany pillangó!
Lepj meg engem, szállj rám kis madár;
Vagy vezess el, merre vagy szállandó,
Ahol a nap nyúgodóba jár.“
Szól s iramlik, s mint az ősz futása,
Könnyü s játszi a lány illanása.

„Istenemre!“ szóla felszökelve
A vadász: „ez már királyi vad!“
És legottan minden mást feledve,
Hévvél a lány nyomdokán halad.
Ő a lányért, lány a pillangóért,
Versenyeznek tündér kedvtelésért.

„Megvagy!“ így szól a leány örömmel,
Elfogván a szállongó lepét;
„Megvagy!“ így szól a vadász, gyönyörrel
A leányra nyújtva jobb kezét;
S rezzent kézből kis pillangó elszáll;
A leány rab szép szem sugaránál.

II.

Áll-e még az ősz Peterdi háza?
Él-e még a régi harc fia?

Áll a ház még, bár fogy gazdasága
S telt pohárnál ül az ősz maga.
A sugár lány körben és a vendég;
Lángszemében csábító varázs ég.

S Hunyadiért, a kidőlt dicsőért,
A kupák már felvillantanak,
Ősz vezére s a hon nagy nevéért
A vén bajnok könyei hulltanak;
Most könyűi, vére hajdanában
Bőven omlott Nándor ostromában.

„Húnyt vezérem ifju szép sugára“
Szól az ősz most „éljen a király!“
A vadásznak vér tolúl arcára
S még kupája illetetlen áll.
„Illetetlen mért hagyod kupádat?
Fogd fel gyermek és kövesd apádat.

Mert apád én kétszer is lehetnék,
És ha ittam, az nincs cenkekért;
Talpig ember akit én említék,
Nem gyaláz meg ő oly hősi vért!“
S illetődve s méltóság szemében,
Kél az ifju, tölt pohár kezében.

„Éljen hát a hős vezér magzatja,
Addig éljen, míg a honnak él!
De szakadjon élte pillanatja,
Melyben attól elpártolni kél;
Egy király se inkább, mint hitetlen:
Nyűg a népen a rossz s tehetetlen.“

S mind zajosban, mindig hevesebben
Víg beszéd közt a gyors óra ment.
A leányka híven és hívebben
Bámulá a lelkes idegent.
„Vajh ki ő, és merre van hazája?“
Gondolá, de nem mondotta szája,

„Téged is, te erdők szép virága,
Üdvözölve tisztel e pohár!
Hozzon isten egykor fel Budába,
Ősz apáddal a vadász elvár;
Fenn lakozva a magas Budában
Leltek engem Mátyás udvarában.“

Szól s bucsúzik a vadász, rivalva
Inti őt a kúrthang: menni kell.
Semmi szóra, semmi biztatásra
Nem maradhat vendéglőivel.
„Emlekezzél visszatérni hozzánk,
Jó vadász, ha meg nem látogatnánk.“

Mond szerényen szép Ilonka, állván
A kis csarnok végső lépcsején,
S homlokán az ifju megcsókolván,
Útnak indul a hold éjjelén.
S csendes a ház, ah de nincs nyugalma:
Fölveré azt szerelem hatalma.

III.

Föl Peterdi s bájos unokája
Látogatni mentenek Budát;
Minden lépten nő az agg csodája,
Mert sok újat meglepetve lát.

A leányka titkon édes óra
Jövetén vár szép találkozóra.

S van tolongás s új öröm Budában:
Győzelemből várják a királyt,
Aki Bécsset vívó haragjában
Vérboszút a rossz szomszédon állt.
Vágyva néz sok hű szem ellenébe:
Nem vidul még szép Ilonka képe,

„Hol van ő, a nyájas ösmeretlen?
Mily szerencse fordult életén?
Honn-e, vagy tán messze költözötte
Jár az őzek hűvös rejtekén?“
Kérdi titkon aggó gondolattal,
S arca majd ég, majd színében elhal.

S felrobognak hadvész-ülte képpel
Újlaki s a megbékült Garák.
S a király jó, fölség érzetével
Környékeztén őt a hős apák,
Ősz Peterdi ösmer vendégére,
A király az: „Áldás életére!“

„Fény nevére, áldás életére!“
Fenn kiáltja minden hű ajak;
Százszorozva vissza zeng nevére
A hegy és völgy és a zárt falak.
Haloványan hófehér szobornál
Szép Ilonka némán és merőn áll.

„A vadászhoz Mátyás udvarában,
Szép leánykám, elmenjünk-e hát?
Jobb nekünk a Vértes vadonában,

Kis tanyánk ott nyúgodalmat ad.“
Szól az ősz jól sejtő fájdalommal,
S a bús pár megy gond-sujtotta nyommal.

És ha láttál szépen nőtt virágot
Elhajolni belső baj miatt:
Úgy hajolt el, félvén a világot,
Szép Ilonka titkos bú alatt.
Társasága lángzó érzemények,
Kínos emlék, és kihalt remények.

A rövid, de gyötrő élet elfolyt,
Szép Ilonka hervadt sír felé;
Hervadása liliomhullás volt:
Ártatlanság képe s bánaté.
A király jön s áll a puszta házban:
Ők nyugosznak örökös hazában.

A HŐS SÍRJA

Sok bajnak utána az ősz dalia
Csend-lakta honába kerül;
Vészes fiatalkori napjaira
Néz vissza reménytelenül:
Eltűntenek ifjukor és szerelem,
A vérteli harcok, a győzödelem.

Fáradtan, elaggva, ez álmaiban
A harc s koszorúk fia él,
S bár álmain a komor ész köde van,
Még lelke busongni kevély,
A sírba letenni ohajtja fejét:
Márvány örökítse s dal üllje nevét.

S hosszú nap után borus éjszaka száll,
 Felhőbe huzódik a hold.
 Éjfélre a hős rideg álmainál
 Felhangzik az őslaki bolt.
 Kürt híja ki harcra az ősz daliát;
 Vég harcra kimenni nem ója magát.

A kürt tova zengve rival,
 Réhangja betölti az éjt.
 Megy bátran a hős csatagondjaival,
 Érezve veszélyteli kéjt.
 Megy zordon utakban a hangok után:
 Nagy-messze körül a pusztá magány.

S fölzengeni hallja a harc moráját,
 A férfiölő viadalt,
 Küzdők rohanásit az ércsoron át,
 Hall rémületes csatadalt:
 Kard, dárda zörömböl, a ló szabadul;
 Nagy sebben alélva vitéz fia hull.

A hős tova és tova tévedezőn
 A képtelen éjbe halad.
 A vérbe borult, csata-dúlta mezőn
 Elhallgat az éjjeli had.
 Srémséges, halotti a csend, a magány
 A vad rohanások, a hadzaj után.

Harmadszor a kürt riad és szomorún
 Vég hangja bucsúzva kihal.
 S villám sugarában az éji borún
 Átrémlik emelt ravatal:
 A hős temetőhelye s orma felett
 Fog bús szobor, a haza képe, helyet.

Sok bajnak utána az agg dalia
Itt békehelyére talál;
Vészes, viadalteli napjaira
A századok éjjele száll.
S míg lelke dicső nyugalomnak örül,
A hír örök éneke zengi körül.

A SZENT EMBER

Vészek ellen
Szirtbe öltözött
Kis szigetben
Tengerzaj között
Egy virító völgykebel nyilik meg
A tavasznak és a szerelemnek
Nem jut ember, mert csak egy van,
És neki már nem teremnek
A virágok e kis honban:
Ősz szakállá, mint a tél
Zöld tavaszba szöve
Átvilágol merre kél
A kies mezőbe.
Amit vár nem földi jó;
Lelke túl jár a világon,
Ajkiról szent imaszó
Száll az égbe hálaszárnyon.
Élte hányszor volt veszélyben,
És családja
És hazája!
Védelmezte a nagy Isten.
S ő megérte, hogy körülé
Vére ifju koszorúja
Felzsendüle

S a szabaddá lett hazát
 Már nem dulja
 Ellenség és álbarát.
 És a hála
 Értök szálla
 Évről évre a nagy éghez
 A nagy égnek Istenéhez.

Itt az ősz, bár lelke gazdag,
 Elfelejte már beszélni:

Ő imában tud csak élni
 És azontúl ajka hallgat.
 És imája vad, kegyetlen,
 Gondolatban tiszta, szent bár,
 De szavakban Isten ellen
 Lázadást és pártütést zár:
 Mintha benső érzemény
 S a hazudni termett szó
 Váltig meg nem egyezvén,
 S mindenik bízván ügyébe,
 Mint makacs két osztozó,
 Felvinnék a pert az égbe.
 S szent imája,

Vad danája

Hangzott messze, hangzott ígyen:

„Légyen átkozott az Isten!”

Csengve hull az ér a tóba s lenn

Partvirány közt függ a menny,

Változékony lenge kép,

Lomb közé zárt végtelenség,

Melyben hűvös napsugár ég,

S így is mely dicső, mi szép!

Fenn a lombok sudarán

Ringadozva játszik a szél;

Könnyü, lengeteg nyomán

Halk, varázsos suttogás kél
 S a madárszó esti fúvolája
 A vidéket álommal kínálja.
 Ennyi báj közt, ennyi kéjben
 Zeng a szent ember danája
 Fáradatlan mondja szája:
 „Légyen átkozott az Isten!”
 És ha vész jön
 S a föld vérét, a nagy tengert,
 Mellyen szárnya tajtékot vert,
 Az egekre feldobálja
 S mint ítélet harsonája
 Átűvölt a habmezőkön;
 S a szigethon rejtekében,
 Mint farkas, mely kútba lépett,
 Zsarnok, aki már nem véthet,
 Megszorulva sír mérgében:
 A szent férfi égre néz,
 S hangosabban mint a vész,
 Mint a tengerek nyögése,
 Harsog hála-kitörése,
 Zengi folyton csüggedetlen:
 „Légyen átkozott az Isten!”

II.

Vész elől a szirtöbölbe
 Utazók jövének
 És előttök megnyilt enyhe
 A völgy rejtekének.
 Ott az ősz szent térden állva
 Kis kereszte mellett
 Súlyos átkot Isten ellen
 Hőn imádva zengett.
 Bámulattal körbe fogják

S hallva, mely imát szól,
 Jobban mint a fergetegtől
 Félnék az imától.
 Csak Gerő, a jámbor püspök,
 Nem csalódik benne,
 Mert nem függ a szóbeszéden
 Egyedül figyelme.
 Ő ez eltévedt szavakban
 Legbuzgóbb imát ért,
 S oktatólag közbe szólal
 Isten szent nevéért.
 És az ősz, hogy embert szemlél,
 Ember-szózatot hall,
 Szemre főre nézve hallgat
 Boldog ámulattal.

S mintha lelkét feltalálná
 Szíve újra élne,
 A megjobbított imára
 Ébred szenvedélye.

S amint zengi szóról szóra
 Magasabb lesz kedve:
 „Legyen áldott a nagy Isten!”
 Mondja lelkesedve.

S száraz arcán, napvilága
 Mellett az örömnek,
 Tiszta fényes gyöngyszemekben
 Szent könnyük ömölnek.

III.

Lassan mint a bősüzt ember
 Indúlatja,

Szűnik a vad tenger
 Magas áradatja.
 S oly sok élet s kincsszerek
 Temetői,
 Nyájasodni kezdenek
 Arca mély redői.
 S a hajós nép
 Vigan fellép
 Lenge hajlakára
 Eljutandók nem sokára,
 Ahol a hon
 Vár fiára,
 S túl a csalfa tengeráron
 Leng elébe
 Szép határa
 Tündér képe:
 Mégis a szigettanyára
 Vissza-visszanéznek
 S mig regélnek
 Egyra másra,
 Bámulattal a szent férfit
 Kit, mint vélték, őriz a hit,
 Épen a hajóval szemben,
 Futva látják s rémületben.
 Ahol a part víz felé lejt,
 S a tengerbe
 Hosszu keskeny nyelvet ölt be,
 Mintha versenyt
 Futna széllel habbal,
 Ott szalad nagy sebbel-lobbal.
 Most iszonyal felsikolt a nép:
 A remete a tengerre lép.
 Őrületnek látszik vak merénye
 S hogy halált kér oly szilárd erénye.

S im csodák csodája!
Elsímúl a hab dagálya,
S mint egy óriási szem
Bámulattól megmeredve,
Mintha jéggé fagyna nedve,
Áll a roppant víz-elem.
S már a híg mélynek felette
Jár a puszta honnak szente,
S egy rövidke pillanatban
A fedélen, a hajón van.
Ott rebegve,
Hőn esengve
Mit kereshet, mit akarhat?
Mért tévé e vészes útat?
Visszakéri szívnyugalmát:
Elfelejté jobb imáját.
Bölcs Gerő e nagy csodára
Igy szól a nép hallatára:
„Embereknek hangzik a szó,
Isten szív után ítél:
Aki hisz, szeret, remél,
Az jobbához feljutandó.
Csalfa szívre, cifra szóra,
A szerencsés hazudóra
A világ hallgat bolondúl,
A magas menny meg nem indul.
Téged Isten
Jól megértett,
Életedben
Angyallá tett:
Mondd tovább is bátran szent imádat
És ne rettegj semmi földi vádat.“

A SZEGÉNY ASSZONY KÖNYVE

Egy szegény nő, Isten látja,
 Nincs a földön egy barátja,
 Agg, szegény és gyámolatlan,
 Ül magán a csendes lakban.
 Gyásza nincsen, gyásza rég volt,
 Még midőn jó férje megholt;
 De ruhája mégis gyászol:
 Szíve fél a tarkaságtól.
 Dolga nincs, hogy volna dolga?
 Kis ebédhez nem kell szolgál,
 S az ebédnél nincs vendége,
 Csak a múlt idők emléke.
 Aki maga néz a tálba,
 Azt az étel nem táplálja:
 Több annak a gondolatja,
 Mint amennyi jó falatja.
 Gondol vissza és előre
 A sok jó és bal időre.
 S félig étel, félig bánat:
 Mindkettőbe bele fárad.

Hejh nem így volt hajdanában
 Míg nem járt özvegyruhában:
 Tele kamra, tele pince
 S mindig kézben a kilincse,
 És szegénynek és boldognak
 Vendéget nem kelle kérni:
 Önként szoktak ők betérni,
 Viz dicsérni, bor fecsélni,
 És a gazdát nem kimélni.
 A szegény, kit Isten küldött,
 Ide gyakran beköszöntött,

És azon mit innen elvitt,
 Lelkében nem tört meg a hit:
 Nem hideg pénz, hideg arcok,
 Eleség volt az ajándok.
 És ha néha úgy történék,
 Bár nagy ritkán, nem jött vendég,
 Akkor sem lőn üres a ház,
 Bőven volt az istenáldás:
 Jobbra, balra a sok gyermek
 Játszottak és verekedtek,
 S gondjaiért az anyának
 Sok bajt, örömet adának.

Hajh azóta csak bűt látott,
 Hogy a gazda sírba szállott:
 Gyermekai szétfutottak
 Napkeletnek, napnyugotnak,
 S a szegény nő elhagyatva
 Úgy maradt mint a szedett fa.

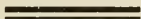
Az idő jár, s ő csak megvan,
 Hol reményben, hol bánatban.
 Szűken teng kis vagyonából,
 És ha néha sorsa fordul,
 Gazdálkodni még most sem tud,
 Ha neki van, másnak is jut:
 Jobb időkből rossz szokása,
 Hogy a könyeket ne lássa,
 Megfelelni kis kamráját,
 S maga gyakran szükségét lát.

Most ott ül az asztal mellett,
 Imakönyvében keresget,
 Könyvét híják Rózsáskertnek,
 Melyben szent rózsák teremnek.

Régi, jó, de kopott jószág,
 Melyet még csak a barátság
 S egy pár ernyedtt szál tart össze,
 Oly igen meg van viselve.
 S ím kopognak, és köhentve
 Az öreg jó Sára lép be:
 „Isten áldja meg, nagyasszony!
 Most ugyan csak legjobb itthon.
 Jó hogy ilyenkor ki nem jár,
 Majd elvesztem oly nagy a sár.“
 „Hát mi jót hoz Sára néni?“
 „Istenem! bár tudnék hozni.
 Egy kéréssel jöttem volna,
 Ha miatta meg nem szólna.
 Oly nehéz most a szegénynek.
 Tán jobb volna, ha nem élnek.
 Imádságos könyvet kérnék,
 Higye meg, most oly jól esnék.
 Mert hiszen ha már az ember
 Szépszerint jól lakni sem mer,
 Már ha szűken él kenyérrel,
 Éljen Isten igéjével,
 Így legalább árva lelkünk
 Az imádság tartja bennünk.
 Itt, tudom, van heverőben:
 Adjon az Isten nevében.“

„Jó asszony, felelt az özvegy,
 Könyvem nincs több, csak ez az egy.
 De ha már úgy megkivánta,
 És ettől függ boldogsága,
 Vegye egy felét jó névvel,
 Én beérem más felével.“
 S fele ide, fele oda,
 Könyvét két felé osztotta.

Most a két jó öreg asszony
Hogy semmi jót ne mulasszon,
Fél könyvből, de nem fél szívvel,
Imádkoznak este reggel,
S ha van Isten mennyországban,
Nem imádkoznak hiában.

SZATIRÁK
TRÉFÁS KÖLTEMÉNYEK

LABODA KEDVE

Széles utcán, széles jó kedvében
Megy Laboda bor zúgván fejében ;
S minden gyermek, aki látja,
E szót utána kiáltja:

„Hej Laboda, Laboda!
Lábod ide, amoda.“

Széles utcán, széles jó kedvében
Tovább is Laboda megy vesztében,
S egy piros lány, hogy meglátja,
E szót utána kiáltja:

„Hej Laboda, Laboda!
Lábod ide, nem oda!“

S Laboda bemegyén piros lányhoz,
A lány bort hoz, csókot ad a borhoz,
Labodát ölébe zárja,
És fülébe mondogálja:

„Hej Laboda, Laboda!
Szíved nekem kaloda!“

De Laboda letekint a lányra:
„„Ki mázolt be, szívem, ily csodára?““

„Hej hej nagyon szerettem én;
De megcsalt a barna legény.
Hej Laboda, Laboda!
Ölelj meg, ne menj tova.“

„„Hazudsz leány, hazudsz, mond Laboda,
Te hagytad a barna legényt oda.“ “
S kiönti a bort a földre,
A leányt ellöki félre.
„Hej Laboda, Laboda!
Mért haragszol Laboda?“

„„Én vagyok a szögfi, a Laboda,
Engem hagytál, te hitetlen, oda,
Ültél pince derekába,
Lemenőnek az utába.
Atkozott légy, piros lány,
Borod méreg, te sárkány.“ “

Zúgolódva széles bús kedvében
Megy Laboda s tántorog mentében;
S minden gyermek aki látja,
E szót utána kiáltja:
„Hej Laboda, Laboda!
Lábod ide, amoda.“

GÁBOR DIÁK

Gábor diák mélyen elmerülve
Úl a lócán, egy nagy könyv előtt;
A világért fel sem pillantana,
Ha egy filégy reá nem szállana;

De már erre csak felpillant,
S im meglát egy fürge leánt.
„Ejnye, hugom, beh piros az orcád,
Hadd szakasszak róla egy pár rózsát.“

„Gábor diák, hamis Gábor diák!
Hagyjon békét, mert bizony meglátják.“
„Semmilátás!“ — mondazjó kedvében —
„Lakodalom van a csók végében.“
„Jaj ne bántson! kell sietnem, —
Elhull pártám, itt felejem,
Ah vegye el azt a forró száját.“
„Még egy csókot!“ „Nem, nem!“ „Kettőt
[adj hát.“ —

Gábor diák mélyen elmerülve
Űl a lócán, egy nagy könyv előtte;
S hogy felpillant, egyszer csak elrémül,
A leány jön búsan s színtelenül,
„Ej hugom, beh halovány vagy,
Féltelek hogy el ne hervadj.“
„Gábor diák, átkozom a csókját,
Mikor tartjuk meg a lakodalmát?“

„Semmi átok, jőj el pünkösdnapra,
Addig, rózsám, addig menj dolgodra.
Ne egy pár csók! egyik útra való,
Másik, ha úgy tetszik, vigasztaló.“
„Gábor diák! hátha késő
Pünkösdnapkor a menyekző?“
„Semmi késő! te világ rózsája.“
„Ej beh hamis az a maga szája.“

Gábor diák mélyen elmerülve
Űl a lócán, egy nagy könyv előtte;

A viláért fel nem pillantana,
Pedig itt van piros pünkösdi napja.
De elébe jön a leány,
S egy csecsemőt ringat karján:
„Ej ej már ezt még sem hittem volna!”
„Most a világ engem sem csufolna.”

„S hogy mosolyog istenadta fattya!”
„Épen olyan, mint az édes atyja.”
„Mit csinálunk, mit tegyünk galambom!”
„Én tudom hogy a Dunába ugrom.”
„Semmi ugrás! jer a paphoz.”
Igy szól Gábor a leányhoz,
S nagy szomorún a könyvet becsapja;
„Soha, soha, ilyen pünkösdi napja!”

A HIVATLAN DALOSOK

Szerelmet énekeltek,
Szegény, szegény fiúk ti,
Pityergő, hős szerelmet,
Szerencsés, bús szerelmet,
Anakreon-szerelmet,
Újmódi, ó szerelmet,
Szerelmet mindörökké,
És mindig únodalmast,
Izetlent, érdeketlent,
Bolond, bolond, szerelmet,
Amilyen a botor lúd
Tollából folyhatott csak.

Te Lina, Laura, Melli,
Te Phyllis és te Daphne,

Vagy amiként neveznek,
Az istenért, leánykák,
Nyájas, kegyes leánykák,
Szép, jó, szelíd leánykák!
Az isten szent nevéért,
Ne higgyetek szavoknak,
És meg ne hallgassátok
Az illetén imádót;
Hazudság, amit érez,
Hazudság gondolatja,
Amit kimond s ki nem mond,
Merő, merő hazudság.

Az istenért, leánykák
Hagyjátok őt epedni,
Hagyjátok sorvadozni;
Ha égni mondja szívét,
Hadd égjen el! nem ér az
Egy árva felsohajtást;
Ha bujdosásra készül,
Hagyjátok elbujdosni
Világtalan világig;
Ha halni vágy buvában
Hagyjátok őt legottan
Pusztulni a világból;
Mert képes-e nagyobb bünt
S halálosabbat ember
A földön elkövetni,
Mint aki rossz, igen rossz
Versekre mért sorokkal
Szerelmet énekelget?

AZ UNALOMHOZ

Holdvilág az arcod,
Kályha termeted,
Régi fejkötőtől
Boglyas a fejed.

Épen nem mondhatni
Hogy szép dáma vagy,
Még is tisztelőid
Száma vajmi nagy.

Válogatni nem tud
Tompá ízleted;
Aki hozzád hajlik,
Azt mind szereted.

A pimasz körökbe
Makkfilkózni jársz,
Lesben a vadással
Sült galambra vársz.

Régi duska társad
Minden jó uracs,
Kinek esze tálban
S szíve a kulacs.

S ami ellen annyi
Finnyás nőke küzd,
Téged el nem hajt a
Drága pipafüst;

Sőt hol orrbosyantva
Porzik a tobák,

S illatot, hiú fényt
Rejtnék a szobák,

Ott is ásítózva
Gyakran megjelenesz,
S bűvös álomírral
Szájt szemet befensz.

Sok kis és nagy úrnál
Ülsz te pamlagon,
Karjaidba dőlnek
Nő és hajadon.

S akik érdeketlen
Nézik a hazát,
S nyugton veszni hagynák
Legnagyobb fiát;

Kiknek embertársok
Jaja pusztá hang,
Melyre nem csendül meg
Lelkükben harang;

S aki a dologtól,
Könyvtől idegen:
Az mind édeleghet
Vaskos kebleden.

Sok munkás henyével
Írsz te verseket;
Hajdan így csináltak
Nálunk könyveket,

És mondák: „A téli
Est unalmiban
A magyar nemzetnek
E könyv írva van.

Olvasd el, magyar nép,
S tartson meg az ég!“
Mert erő, egészség
Kell hozzá elég.

Íme, szép asszonyság,
Mily sok érdemed!
Ráadásul hozzá
Adj még egy kegyet:

Valahára köztünk
Únd meg magadat,
S hordd el más világra
Régi sátorodat.

Szállj, ó szállj el tőlünk
Túl a tengeren:
Nyűg elég marad még
E jó nemzeten.

PETIKE

Bús mogorván ül Petike,
Ha ha ha!
Péter és bú! a mennykőbe,
Mi baja?
Anyja kémli hű szemekkel —
Jó öreg!

Azt gondolja, fiacskája

Tán beteg.

„Kell galuska, Peti fiam,

Eszel-e?“

„Dehogy eszem, dehogy eszem,

Ki vele.“

„Kell bor, édes szép fiacskám,

Iszol-e?“

„Dehogy iszom, dehogy iszom

El vele.“

„Kell-e sarkantyú csizmádra,

Petikém!

Kalpagodra toll s mentédre

Rókaprém?“

„Mit nekem toll, mit nekem prém,

Sarkantyú!

Ha szivemben, mint a róka

Rág a bú!“

„Kell-e könyv, a szomszéd könyve,

Biblia?“

„Mit nekem könyv, a beszéd mind

Szó fia.

Egy barátom van nekem csak,

A halál;

Az, tudom, hogy innen-onnan

Lekaszál.“

„Az egekre! Peti fiam,

Meg ne halj:

Annyi benned a sohajtás,

Mint a raj.

Át idézzem tán Juliskát?

Láthadnád?“

Szól mogorván Péter úrfi:

„Hol van hát?“

Ármány adta Péterkéje!
Még mi nem volt a bibéje!
Sem kalapja, sem mentéje,
Sem a sarkantyú zenéje,
Nem kell neki róka málja,
Sem a szomszéd bibliája;
Nem kell neki bor, galuska,
De bezzeg kell a Juliska,
Bár negédes és hamiska,
De, vidor, szép és piroska,
Sem ehetnék, sem ihatnék,
Csak Julcsával nyájaskodnék.

„Ej Petikém, szép fiam, hát
Ez a baj!
Gondom lesz rá, hogy nagyot nőj
S meg ne halj.
Most takarodj iskolába
Rossz fiú!
Meg ne lássam, hogy pityergesz
Félre bú!
Iskolában a Juliskát
Elfeledd:
Isten éltet, tíz év múlva
Elvehet’ d.“

MÁK BANDI

Esküszik Mák Bandi, a szomszéd is hallja,
Hogy fejét szomorú bujdosásnak adja,
Földetlen földig megy, mert Böske megcsalta!
Vele nyájaskodott, szívét másnak adta,

Ballag, ballag, már is megy a kertek alatt,
Játszik tóban a hal, de ő nem fog halat.
Nehéz káromkodást kever sohajtással,
Szája keseredik sokféle adtával.

Ballag, ballag Bandi s amint ott elballag,
Hol tó felé nyílik a kis sötét ablak,
— Hej sokat mulatott annak közelében —
Most harag és nagy bú forog elméjében.
Megáll, nagyot sohajt, nézeget befelé,
De Böske még nem jön a kerten kifelé.
Bandi megindul, de bundáját honn hagyta:
Haza kell még menni, ez a gondolatja.
Megy, megjön s a bundát tó szélén leteszi;
Hej nehéz a bunda, mert nagy bú terheli.
Csak sóhajt, csak búsul, és csak néz befelé,
Hiába! Böske még nem indul kifelé.
Mert a felső színben a tehenet feji,
Gyakran fohászkodik és hullnak könnyei.
Megint csak megindul Bandi, de nem mehet.
Cifra bokréta van tükörfia megett;
A hitetlen Böske még tegnap kötötte,
Nagyon megkívánja, haza megy érette.
Lassan megy, mint akit akasztani visznek:
Nem lehet több kínja vesztendő embernek.
Hiába, hasztalan, már megint csak itt van:
Föld is nyög alatta nehéz bánatjában.
De Böske csak nem jön a kerten kifelé,
Akármint tekinget Mák Bandi befelé.
Harmadszor is Bandi még csak haza megyen,
Gondolja, valami tán még van a szegen.
Van is; de nem egyéb, egy üres tarisznya;
Azt nagy szomorúan nyakába akasztja.
Most már nincsen többé, miért haza menjen;

Ideje, ha akar, hogy útnak eredjen.
 Immáron megyen is végső elszánással,
 Szárcsa, réce nézik vidor bámulással:
 Egy szikrát sem félnek nehéz bundájától,
 Lesütött fejétől, lassu járásától,
 Ha ő velők együtt most madár lehetne,
 A tó fenekére mélyen lemerülne,
 Megfogódznék a nád keserű torzsában,
 Ott halna meg a nagy víz alatt buvában.
 De ő már csak megyen; mert nyakán az iga,
 Bár szíve csikorog mint a rossz talyiga.
 S mit látnak szemei? Amint néz befelé,
 Böske csakugyan már megindult kifelé.
 Ólban és konyhában dolgát elvégezte,
 Lépéseit ide jó isten vezette.
 Fekete szép haját a nap ragyogtatja,
 Szálló sugárait rajta elnyugtatja.
 Piros mint a pipacs sírástól orcája,
 Most is harmatozik két szeme pillája.
 S Bandi mint a részeg nem jár egyenesen:
 Utat kanyarodva Böske felé veszen.
 Szerelem és harag és bú fornak benne,
 Ha rossz csupor volna, tán el is repedne.
 „Hejh Böske, dolgodban úgy áldjon istened,
 Amint megszolgáltad és magad keresed.
 Nézd, elbúsultomban lettem bújdosóvá,
 El is megyek én még, Isten tudja hová.
 Háromszor, mert sokat otthon felejtettem,
 Elkezdett utamból vissza-visszatértem;
 Addig a fényes nap rajtam elnyúgodott,
 Nagy bujdosásomban setétségnek hagyott.
 Azt gondoltam, ha még egy kis szived volna,
 Lejönnél s előmbe szemed világotna:
 Keskeny a híd nagyon, meglátnám az utat,

Hozzád siettemben nem szegném nyakamat.“
De Böske így felel: „Mit mondasz te nekem?
Hogy bűrűn mentedben világolna szemem:
A tűz sem világít ha rá zápor esik,
Szemem mint a sűrű zápor úgy könyvezik.“
Így szól és lemegyen, megbotlik a lába,
Estében Bandinak borúl a nyakába.
Bandi sem aluszik, Böskét megöleli,
S nagy elbúsulással tovább, tovább viszi,
Viszi és esküszik: „Bakony erdejébe
Elviszlek, galambom, világ közepébe.
Magas hegyek között őz és szarvas legel,
Egy forrásból iszik szegény legényekkel.
Ott terem a sok pénz vén zsidó zsebében,
Kit zivatar kerget a csere szélében.
Ott sütöd te nekem ingyen kenyereket,
Meg nem vett vászonból varrod rét üngömet,
Ott hallgatjuk együtt zöld erdő zúgását,
Párja után nyögő gilice bűgását,
Sátort út fölöttünk minden fának lombja:
Te leszesz szívemnek szelíd vadgalambja.“—
De Böske így felel erre szép okokkal:
„Jaj nem jó ott lakni dühös farkasokkal.
Zöld erdőnek lombja, száraz fának ága
Sok szegény legénynek lett rossz mulatsága.
Ne vígy tovább rózsám, látod úgy is megyek,
Neked oltár előtt nagy esküvést teszek:
Teljes életemben Isten úgy áldjon meg.
Mint hozzád hű vagyok s igazán szeretlek.“
Erre nagy útjából Bandi visszaindul:
Bakony erdejéhez még képpel sem fordul,
Szánt, vet, gazdálkodik szép feleségével,
S megtelik a kis ház sok apró gyermekkel.

TÓT DEÁK DALA

Ha kedvem elborúl,
Mert pénzem nincs, vagy nem is volt,
Nadrágom, csizmám csupa folt,
S kapcám mégis szorúl:
Csak rajtad bámulok,
S tüstént kigyógyulok,
Roppant világ,
Dicső világ!

Mi szépek tájaid:
A hegy, völgy és a nagy terek,
Hol dús kalászkok rengenek,
És zöld borág virít;
Mely drága gyűjtemény,
És ez mind nem enyém!
Ó szép világ,
Gazdag világ!

Akárhová megyek,
— S miért ne mennék? nem tudom —
Szép városokhoz visz a nyom,
Hol megpihenhetek;
Pedig látá az ég,
Egy házat sem rakék.
Ó szép világ,
Pompás világ!

S ha féktelen vizár,
Jég, tűz, vihar pusztítanak,
S ház és mező megromlanak:
Mi gondom? semmi kár!

Az ég be nem szakad,
A föld még megmarad.
Erős világ,
Szilárd világ!

S ha itt-ott éhezem,
Mi baj? van aki jól lakott,
És hány van, aki jót ivott!
Ha ezt elképzelem:
Étvágyam csöndesül,
A sor majd rám kerül.
Ó jó világ,
Boldog világ!

S nem ingyen süt-e rám
Az Isten napja mindenütt?
Kivévén, már ha lefeküdt,
S akkor sincs éjszakám:
A hold leszen napom,
Világát bámulom.
Arany világ,
Ezüst világ!

S ha mindezt megunom,
Csak tőlem függ, mivé legyek,
A legdicsőbb magyar leszek,
Mihelyt csak akarom:
Hazám nagygyá teszem,
Ki szólhat ellenem?
Dicső világ,
Magyar világ!

S ha majd nagy úr leszek:
Ispán, alispán, potrohos,

Magam, cselédem aranyos,
S mind rajtam függenek:
Ki hinné: én vagyok,
Ki most itt koplalok?
Ó szép világ,
Dicső világ!

MIT CSINÁLUNK?

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak és danolnak.
Semmi baj sincs? semmi gondrém,
Hogy majd érte meglakolnak?
Van biz' itt baj; de hiába
Enni csak kell az embernek;
S inni hogy ne kéne, ahol
Oly dicső borok teremnek:
Csakhogy aztán
Majd ha ember kell a gátra,
Korhely-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Esznek, isznak, álmadoznak,
Semmi baj sincs? semmi gondrém,
Hogy az álmok megszakadnak?
Van biz' itt baj; de hiába
Olyan édes álmadozni!
S néha tán jobb, mint fejünkkel
Faltörősdit játszadozni:
Csakhogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Álmos-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
 Esznek, isznak, gondolkoznak.
 És miről az istenadták?
 Hogy tán élni kén' a honnak!
 Kár biz' az; de már hiába,
 Gondolatnak nincsen gátja,
 És ha úgy van, amint mondják,
 Gondolat a tettek bátyja:

 Csakhogy aztán,
 Majd ha ember kell a gátra,
 Méla-gyáván
 Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
 Esznek, isznak, hadakoznak,
 Szörnyűség! — No nem kell félni,
 Csak szavakkal kardlapoznak.
 Kár a szóért; de hiába
 Szóból ért a magyar ember,
 S gyakran a szó dolgokat szül,
 Gyakran a szó éles fegyver:

 Csakhogy aztán
 Majd ha ember kell a gátra
 Nyelves-gyáván
 Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
 Esznek, isznak s tán dolgoznak?
 Félig-meddig; mert nem tudják
 Másnak lesz-e vagy magoknak.
 Ennyi is kár; de hiába
 Munka jobb a koplalásnál,
 S jobb az edzett kar, ha ép vagy,
 Mint ha selymen sántikálnál.

És hogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Gyenge gyáván
Ne maradjon senki hátra.

Mit csinálnak Magyarhonban?
Szőnek, fonnak és akarnak —
Tán vakarnak? semmi tréfa!
Posztó is kell a magyarnak.
Hát takács-e a magyar nép?
Nem szégyenli a vetéllőt?
Semmi baj! tán összefűzi,
Amit a sors egybe nem szőtt:
Csakhogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Gépi-gyáván
Ne maradjon senki hátra.

És, pedig — mit is beszéltem?
A vadásznak jó a cserje;
A költő had álmadozzék;
A kovács a vasat verje.
Minden ember amihez tud,
Ahhoz lászon télen nyáron,
S a paraszt borbély helyében
Úr-szakállat ne kaszáljon.
És hogy aztán,
Majd ha ember kell a gátra,
Aki hitvány,
Félre tőlünk, menjen hátra!

A SORS ÉS A MAGYAR EMBER
(R E G E)

A sors előtt (ki légyen
E nagy szeszélyű nő,
Jól tudja minden jámbor)
Áll egy esedező.

Fél vállán ócska mente,
Rezes kard oldalán,
Az üstök hátra kötve
Lóg, mint egy buzogány,

Lóháton rég nem ült már,
De vén bokáiról
Az elpártolt időknek
Vas sarkantyúja szól.

Azonban drága kedve
Már jócskán oda van:
Sirásra ferdült szája,
Beszéde súlytalan.

De sorsasszonyt (szerencse!)
Épen vigan lelé,
Mert egy nagy égő várost
Pöfékelt felfelé.

Forgószél-pipaszára
Füstölt, mint a pokol,
Mig lenn az árva ember
Veszettül bög s dobol.

„Mi baj, szívem magyarkám?
Beszéld el szaporán,
Mi kéne még, ha volna?
Kell egy pipa dohány?

Már adtam gazdag földet,
Csatákat, diadalt,
Sok őst és cifra köntöst
És mennyi hivatal!

De szólj, mi kell? legyen meg!
Szólt sors és úgy pipált,
Hogy egyre-másra nap, hold
Tüszkölve felbakált.

De a magyar — mit tudna,
Ha még pipázni sem? —
Csak nem is hunyorított;
(Ez már aztán a szem!)

Sőt mintha észre jőne
A füst hullámiban,
Panasszal elsorolni
Kezdé, mi baja van.

Kért hosszú békeséget
És csendes háborút
Oly félét, mint a permet,
Mely kár nélkül lefut.

Egy kis reszelt alkotmányt,
És hű jobbágyokat,
Lengyelnek pénzt, Tokajnak
Jó bort, pedig sokat.

Sőt híreért kívánta,
Hogy tenger is legyen,
Hallá: mi ritka látvány
A tenger a hegyen.

S hogy vesszen a pityóka,
Teremjen csak buza,
Juhának gyapja nőjön,
Melyet már megnyuza.

S hogy lenne télen, nyáron
Jó utja (majd ha fagy!)
Mert hejh, Ráró nem indít,
Bár buzgósága nagy.

S kívána sok bolondot
És jókat is vegyest,
Míg a beszélgetőket
Megcserkelé az est.

Sors istennő megunta
E hosszú dolgokat,
Ásít mint egy repedt ég,
Oly szörnyű nagyokat.

S már jobbadán ígéret,
Mit ád és mit nem ád,
Csakhogy lerázza végre
A rozsdás daliát.

S borzasztó! miglen alkvék,
Ásíta, nyöge, fútt,
Elejté pipaszárát,
Pipája kialutt.

A gaznép ott a földön
Kioltá a tüzet.
Mondják, egész cseberrel
Hordták rá a vizet.

Ez aztán már boszúság!
Lőn szörnyü végezet:
„Legyen meg, amit kértél,
Csak hogy hasznát ne vedd.“

* * *

Az ócska honfi ekkor
Nagy búsan haza ment,
Sok üdvös éven átal
Eszméletlen pihent.

Meglőn a hosszú béke,
De ő nem dolgozott:
A gasztól parrag földe
Farkasbundát kapott.

Tanulni nem volt kedve.
Miből, ha könyve nincs?
Könyvet csinálni szégyen,
Hol kutyabőr a kincs.

És könyvet venni? kölcsön!
Úgy már megengedem;
A sógor bőven szolgált
S lőn újabb gyöttelelem.

A sors-üldözte fajnak
A tudomány is árt:

Korccsá lett, mint az öszvér,
Hazája ellen párt.

És már tanult, tudott is
Sok tarkát és keselyt:
Elméje, szíve, nyelve
Külföld után delejt.

Hát még a többi tréfa!
Ha tán kapált vetett,
A szomszéd elseperte
A gabnát, szüretet.

S a lengyel a zsidónak
Fizetne örömet,
De annyi bal esethez
Nem óhajt ecetet.

S az ország visszafordúl,
Úgy, mint Árpád lelé:
Regényes szép vadonság
Ásít az ég felé.

S dágványos út, kidőlt ló,
Száz tenger egy helyett:
Rút posvány és morotvák,
A föld rongyolt sziget.

Van csendes háború is:
Saját vérén vitéz,
Megvásárolt kezekkel
Egymást kiölni kész.

Szegény magyar! tulajdon
Vérébe vert csapot,
Hogy rajta német és tót
Két fülre kacagott.

* * *

„Sok ami sok! megálljunk“
Kiált sors: „halld magyar!
Ezt még sem így gondoltam.“
S új alkuvást akar.

De a magyar föleszmélt,
Szégyennel homlokán,
Szívében mély keservek,
Haragtól fél pogány.

Lehánya régi bőrét
S pusztán, de ifjan áll,
Bevárni a csalárd sors
Honának mit ajánl.

Sors asszony a belépőt
(Tetszett az új legény)
Kéjtelve súlyogatta
Szemének mérlegén.

És szóla: „Mit kívánnál
Ifjú hűségédért?
„Semmit!“ szólt eltökélten
A honfi: „semmi bért!

Asszonyszeszélyre többé
Hazám nem bízhatom:

Mit tenni hátra van még,
Magamra vállalom.

Kiolvasom szeméből,
Mi az, mit tenni kell,
S megváltom őt szívemnek
Legtisztább vérivel.

S élek halok: de többé
Vak ámitásaid
Nem fogják fátyolozni
E honnak napjait.“

* * *

Azóta foly a munka
Jól, rosszúl, mint lehet:
A sors borongva néz el
A küzdő hon felett.

A VÉN CIGÁNY
UTOLSÓ KÖLTEMÉNYEK

AZ EMBEREK

I.

Hallgassatok, ne szóljon a dal,
Most a világ beszél,
S megfagynak forró szárnyaikkal
A zápor és a szél,
Könyzápor, mellyet bánat hajt,
Szél, mellyet emberszív sohajt.
Hiába minden: szellem, bűn, erény;
Nincsen remény!

II.

Hallátok a mesét: a népnek
Atyái voltak,
S amint atyáik vétkezének,
Ők úgy hullottanak!
A megmaradt nép fölsüvölt:
Törvényt! s a törvény újra ölt.
Bukott a jó, tombolt a gaz merény:
Nincsen remény!

III.

És jöttek a dicsők, hatalmas
Lábok törvény felett.
Volt munka: pusztított a vas!
S az ember kérkedett.

S midőn dicsői vesztenek,
Bújában egymást marta meg.
S a hír? villám az inség éjjelén:
Nincsen remény!

IV.

És hosszú béke van s az ember
Rémitő szapora,
Talán hogy a dögvésznek egyszer
Dicsőbb legyen tora:
Sovár szemmel néz ég felé,
Mert hajh a föld! az nem övé,
Neki a föld még sírnak is kemény:
Nincsen remény!

V.

Mi dús a föld s emberkezek még
Dúsabbá teszik azt,
És mégis szerte dúl az inség
S rút szolgaság nyomaszt.
Igy kell-e lenni? vagy ha nem,
Mért oly idős e gyötrelem?
Mi a kevés? erő vagy az erény?
Nincsen remény!

VI.

Istentelen frígy van közötted,
Ész és rossz akarat!
A butaság dühét növeszted,
Hogy lázítson hadat.
S állat vagy ördög, düh vagy ész,
Bármellyik győz, az ember vész:
Ez örült sár, ez istenarcu lény!
Nincsen remény!

VII.

Az ember fáj a földnek; oly sok
Harc- s békeév után
A testvérgyűlölési átok
Virágzik homlokán;
S midőn azt hinnők, hogy tanul,
Nagyobb bünt forral álnokúl.
Az emberfaj sárkányfog-vetemény:
Nincsen remény! nincsen remény!

ORSZÁGHÁZA

A hazának nincsen háza,
Mert fiainak
Nem hazája;
Büszke fajnak
Küzdő pálya,
Mellyen az magát rongálja,
Kincsnek, vérnek rossz gazdája.
És ó szégyen! rosszra jóra,
Még szavazni jár dobszóra.
Ura s rabja millióknak
Kik gyűlölnék és dacolnak;
Zsarnok, szolga egy személyben,
Ki magával sincs békében.
S vas eszével
Jég szívével
Fölmerül a külfaj árja,
A meleg vért általjárja,
És a nemzet áll fagyottan
Tompa, zsibbadt fájdalomban.
Nincsen egy szó

Összehangzó
Honfiaknak ajakáról,
Nincsen egy tett
Az eggyé lett
Nemzet élete fájáról.

A hazának nincsen háza. Mért?
Volt idő midőn nevére
Fölkelének s amit kére
Nem keresvén cifra szóban,
Ami a szív legmélyén van,
Adtak drága bért,
Adtak érte vért.
Most midőn leszállt a béke,
S a vérontó harcnak vége,
S a hazának,
Mint anyának,
Aki gyermekei körében
Áll ragyogva örömében,
Földérülne boldog napja,
Most fejét szenny s gyász takarja.
Földön futva,
Bujdokolva,
Mint hivatlan vendég száll be
A szegény s kaján telekbe,
Hol nevét rút ferdítésben
Ismerik csak átokképen.
Neve: szolgálj és ne láss bért.
Neve: adj pénzt és ne tudd mért.
Neve: halj meg más javáért.
Neve szégyen, neve átok:
Ezzé lett magyar hazátok.

A NEFELEJTSHEZ

Nefelejts! te gyáva kékszemű virág,
Kit birkaképpel néz a kábaság,
Kit annyiszor megemlít szerelem,
És a barátság, két hős érzelem,
Kit sirra és kebelre egyaránt
Tűzdelnek gyengéd búcsújel gyanánt,
Mi vagy te jámbor gyom, hogy tégedet
Segédül hí a hű emlékezet?
A síron fázol, hervaszt a kebel,
Élet, halál rád egy romlást lehel,
S te hű emlék vagy? mely nem változik?
Míg a hűség tart — egy pillantatig.
Igen! szemed ha volna fekete,
Mint a korom, hogy írhatnál vele,
S a jókkal szembenéző álnokot
Lefestenéd, hogy rútúl hazudott,
Az élet fényben úszó árjain
Átrémlenél, mint feddő durva szín:
Ne felejtsd el szent nagy esküdet, király!
Ne felejtsd a hálát, nép, ha feljutál,
Ne felejtsd el, gyermek, ősz szülőidet,
Szülő, ne hagyd elveszni gyermeked,
Ne felejtsd a munkát és becsületet,
Hogy a jutalmat a szerint vehesd,
Ne felejts el lenni ember s hű barát,
Soha ne felejtsd el, honfi, a hazát!
Ha erre intenél, szelíd virág,
S hervadna, nem te, aki bűnbe vág,
Akkor volnál valódi nefelejts,
Most vagy, hogy gyarló lelkeket megejts.

EMLÉKKÖNYVBE

Setét eszmék borítják eszemet.
Szivemben istenkáromlás lakik.
Kivánságom: vesszen ki a világ
S e földi nép a legvégső fajig.

Mi a világ nekem, ha nincs hazám?
Elkárhozott lélekkel hasztalan
Kiáltozom be a nagy végtelent:
Miért én éltem, az már dűlva van.

Ily férfitől, nemes hölgy, mit kívánsz
Emléklapodba? Inkább adj nekem
Hitet, sejtelmet, egy reménysugárt,
Hogy el nem vész, hogy él még nemzetem.

Koldulni járnék ily remény- s hitért,
Megvenném azt velőm- és véremen.
Imádkozzál — te meghallgattatol —
Az tán segíthet ily vert emberen.

ELŐSZÓ

Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.
Zöld ág virított a föld ormain.
Munkában élt az ember mint a hangya:
Küzdött a kéz, a szellem működött,
Lángolt a gondos ész, a szív remélt
S a béke izzadt homlokát törölvén
Meghozni készült a legszebb jutalmat,
Az emberüdvöt, mellyért fáradozott.

Ünnepre fordúlt a természet, ami
Szép és jeles volt benne megjelent.

Öröm- s reménytől reszketett a lég,
Megszülni vágyván a szent szózatot,
Mely által a világot mint egy új, egy
Dicsőbb teremtés, hangján üdvözlje;
Hallottuk a szót. Mélység és magasság
Viszhangozák azt. S a nagy egyetem
Megszűnt forogni egy pillantatig.
Mély csend lőn, mint szokott a vész előtt.
A vész kitört. Vérfagylaló keze
Emberfejekkel labdázott az égre,
Emberszivekben dúltak lábai.
Lélekzetétől meghervadt az élet,
A szellemek világa kialudt,
S az elsötétült égnek arcain
Vad fénnel a villámok rajzolák le
Az ellenséges istenek haragját,
És folyton folyvást ordított a vész,
Mint egy veszetté bőszült szörnyeteg.
Amerre járt, irtóztató nyomában
Szétszaggatott népeknek átkai
Sohajtanak fel csonthalmok közül,
És a nyomor gyámoltalan fejét
Elhamvadt városokra fekteti.
Most tél van és csend és hó és halál,
A föld megőszült;
Nem hajszálinként, mint a boldog ember,
Egyszerre őszült az meg mint az Isten,
Ki megteremtven a világot, embert,
A félig istent, félig állatot,
Elborzadott a zordon mű felett
És bánatában ősz lett és öreg.

Majd eljön a hajfodrász, a tavasz,
S az agg föld tán vendég-hajat veszen,
Virágok bársonyába öltözik.
Üvegszemén a fagy fölengedend,
S illattal elkendőzött arcain
Jó kedvet és ifjúságot hazud:
Kérdjétek akkor azt a vén kacért,
Hová tevé boldogtalan fiait?

MINT A FÖLDMIVELŐ

Mint a földmivelő jólmunkált földbe magot vet
S várja virulását Istene s munka után:
Úgy a sírokkal felszántott földbe halottit
Hordja koronként a végtelen emberiség,
És haloványan a dús, a szegény és a koronás
Mennek alá, víg, bús, balga, mogorva [fők
[vegyest.

A VÉN CIGÁNY

Húzd rá cigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába;
Mit ér a gond kenyéren és vízen,
Tölts hozzá bort a rideg kupába.
Mindig így volt e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett;
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Véred forrjon mint az örvény árja,
 Rendüljön meg a velő agyadban,
 Szemed égjen mint az üstökös láng,
 Húrod zengjen vésznél szilajabban.
 És keményen mint a jég verése,
 Oda lett az emberek vetése —
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Tanulj dalt a zengő zivatartól,
 Mint nyög, ordít, jajgat, sír, és bömböl;
 Fákat tép ki és hajókat tördel,
 Életet fojt, vadat és embert öl;
 Háboru van most a nagy világban
 Isten sírja reszket a szent honban.
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Kié volt ez elfojtott sohajtás,
 Mi üvölt, sír e vad rohanatban,
 Ki dörömböl az ég boltozatján,
 Mi zokog mint malom a pokolban?
 Hulló angyal, tört szív, örült lélek,
 Vert hadak vagy vakmerő remények?
 Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
 Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot:
 Szív és pohár tele búval borral,
 Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Mintha újra hallanók a pusztán,
A lázadt ember vad keserveit,
Gyilkos testvér botja zuhanását,
S az első árvák sírbeszédeit,
A keselynek szárnya csattogását,
Prometheusz halhatatlan kínját,
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

A vak csillag, ez a nyomorú föld
Hadd forogjon keserű levében,
S annyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
Tisztuljon meg a vihar hevében,
És hadd jöjjön el Noé bárkája,
Melly egy új világot zár magába.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Húzd, de még se, — hagyj békét a húrnak,
Lesz még egyszer ünnep a világon;
Majd ha elfárad a vész haragja,
S a viszály elvérzik a csatákon,
Akkor húzd meg újra lelkesedve
Isteneknek teljék benne kedve.
Akkor vedd fel újra a vonót,
És derüljön zordon homlokod.
Szűd teljék meg az öröm borával,
Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.

FOGYTÁN VAN NAPOD

Fogytán van a napod,
Fogytán van szerencséd,
Ha volna is, minek?
Nincs ahová tennéd.
Véred megsűrűdött,
Agyvelőd kiapadt,
Fáradt vállaidról
Vén gunyád leszakadt.
Fogytán van erszényed,
Fogytán van a borod,
Mire virradsz te még,
Szegény magyar költő,
Van-e még reménység?
Lesz-e még hajnalod?
Férfi napjaidban
Hányszor álmodoztál,
Büszke reményekkel
Kényedre játszottál! . . .

UTÓSZÓ

YULAI Pál kiadásától eltérően Vörösmarty legszebb lírai költeményeit nem egységes időrendben, hanem nagyobb csoportokba elosztva kapja az olvasó. Felosztásunk első pillanatra tisztán formainak és műfajinak látszik (költemények antik és modern formában, ódák és balladák stb.) mégis úgy érezzük, hogy vele Vörösmarty belső fejlődését tudjuk reprezentálni, mégpedig sokkal találóbban, mintsem ezt a szigorú időrend véletlenjei megengednék.

Vörösmarty a klasszikus formákból nőtt ki, Virág és Berzsenyi voltak az első mintaképei, illő tehát, hogy e fajta költeményei kerüljenek az első helyre. De ez a hatás a külső formánál tovább nem jutott, Vörösmarty lényegében ízig-vérig romantikus költő volt s ezt nemcsak szertelen fantáziája, hanem nyelvének rendkívül gazdagsága és merész, újszerű fordulatai is igazolják.

Az igazi romantikus ér, az epikán át is diadalmasan érvényesülő líra a modern formákban írott költeményeiben érvényesül a leghatásosabban. Nincs az érzelmek hullámlásának az a finom árnyalása a legkönnyebb

játszi pajzánságtól a legkomorabb, lüktető szenvedélyig, mely meg ne tudná találni a maga legillőbb kifejezését a legváltozatosabb versformák sorozatában. Az ódák, szatirák és balladák képviselik a legtökéletesebb műfajokat, Vörösmarty művészetének legérettebb periódusát. Balladáit, sőt legendáit is, joggal ide sorolhatjuk, mert bennük is a legtisztább líra jut kifejezésre, emlékezzünk vissza akár a *Hedvigre*, akár a *Szép Ilonkára*! Nemcsak azokra a dús lírai részletekre gondolok, melyek ezekben a költeményeiben is, mint nagyobb epikai műveiben lépten-nyomon fölfakadnak s az elbeszélés nyugalmát folytonosan megzavarják, de ezzel egyszersmind megélenkítik és állandó pezsgésben tartják, hanem célzok főképen e költemények ismert élményi hátterére, amely mindennél jobban igazolja, hogy mennyire jogosult és elkerülhetetlen volt itt a lírai karakter.

A költemények utolsó csoportja, melyet *A vén cigány* gyűjtő-cím alá foglaltunk, látszólag megbontja a felosztás formai egységét. De csak látszólag, mert hiszen mondtuk, hogy e külső szempont csupán a belső fejlődés ábrázolására szolgált alkalmul. Az öreg Vörösmarty, a vén cigány, utolsó költeményeit, formai és műfaji tekintetben bármilyen eltérők, egy hatalmas hangulati kapcsolatot fogja össze: egy pusztulásra ítélt lángelme kétségbeesett följajdulása, meghasonlása önmagával és a világrenddel, mely a legsivárabb reménytelenségig, az erkölcsi nihilizmusig sodródik és egyetlen, örök mentsége, hogy olyan

megrendítő szavakat talál bomlott érzéseinek kifejezésére, a nyelvnek, ritmusnak, zenének olyan szépségeit eleveníti meg benne, amire a magyar költészet történetében még nem volt példa. A Múzsza, kihez minden nő között a leg-hűebb maradt, a szegény, beteg, züllött költőt végső kétségbeesésében mártírrá magasztosította.

Budapest, 1921. szeptember havában.

KIRÁLY GYÖRGY.

TARTALOM

ÁLOM ÉS VALÓSÁG

KÖLTEMÉNYEK ANTIK FORMÁBAN

Árpád emeltetése	7
Zrínyi	7
Pázmán	11
Méh	11
Két gyermek sírja	12
Sziget	12
A boldog	12
Izmén sírjára	12
Szép és hű	13
Szív	13
Bús kert	13
A puszta sír	14
Magyarország címere	14
A patakhoz	14
A látogatók	15
A haldokló	15
Etele	15
Napoleon	15
A rózsa	16
Virág és szerelem	16
A csalfa lány	16
A szerető ohajtása	16
Álom és valóság	17

Csalogány	17
A Guttenberg-albumba.	17
Vashámor	18
Világzaj	18
Ősök	19
Laurának	19

A MERENGŐHÖZ

KÖLTEMÉNYEK MODERN FORMÁBAN

Kis gyermek halálára	23
A magyar költő	24
Helvila halálán	25
K. Matild dala	26
A haldokló leány	27
A gyászkendő	28
A csermelyhez	29
Vágy	31
Ilus panasza	31
Haj, száj, szem	32
A bús legény	33
Pusztá csárda	34
Andor panasza	35
A váró ifju	36
A szeretők	38
A hű szerető	38
A kérő	39
Pásztorlány dala	40
Tükör	41
Hűség	41
A kis leány baja	44
Gyász és remény	45
Idához	45
A féltékeny	46

Pipiske	46
Késő vágy	48
Piros száj	49
A megcsalt leány	50
Éj és csillag	51
Virág és pillangó	53
A szomju (Laurához)	53
Laurához	54
Haragszom rád (Laurához)	55
Sok baj	55
Laurához	56
Ábránd	57
A merengőhöz (Laurának)	58
Madárhangok	59

Ó D Á K

HAZAFIAS KÖLTEMÉNYEK

A hontalan	65
Szózat	67
Berzsenyi emléke	69
Elhagyott anya	71
Az árvizi hajós	73
Liszt Ferenchez	78
Az élő szobor	81
Az úri hölgyhöz	83
Fóti dal	86
Keserű pohár	91
Szabad föld	93
Az elveszett ország	94
Rossz bor	94
Hányszor hallók	96
Gondolatok a könyvtárban	96
Szabad sajtó	100

BALLADÁK

KISEBB ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNYEK

Szilágyi és Hajmási	103
Hedvig (Legenda)	108
Becskereki	113
Salamon	117
Szép Ilonka	119
A hős sírja	124
A szent ember	126
A szegény asszony könyve	132

SZATIRÁK

TRÉFÁS KÖLTEMÉNYEK

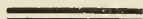
Laboda kedve	139
Gábor diák	140
A hivatlan dalosok	142
Az unalomhoz	144
Petike	146
Mák Bandi	148
Tót deák dala	152
Mit csinálunk?	154
A sors és a magyar ember (Rege) . . .	157

A VÉN CIGÁNY

UTOLSÓ KÖLTEMÉNYEK

Az emberek	167
Országháza	169
A nefelejtshöz	171
Emlékkönyvbe	172
Előszó	172

Mint a földmivelő	174
A vén cigány	174
Fogytán van napod	177
UTÓSZÓ	181

KNER IZIDOR

NYOMTATTA GYOMÁN

KÖNYVNYOMTATÓ MCMXXI.

ESZTENDŐBEN

„A MERENGŐHÖZ“

CIMŰ ANTHOLÓGIA

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

LEGSZEBB KÖLTEMÉNYEIBŐL A

KNER-KLASSZIKUSOK

VI. KÖTETE.

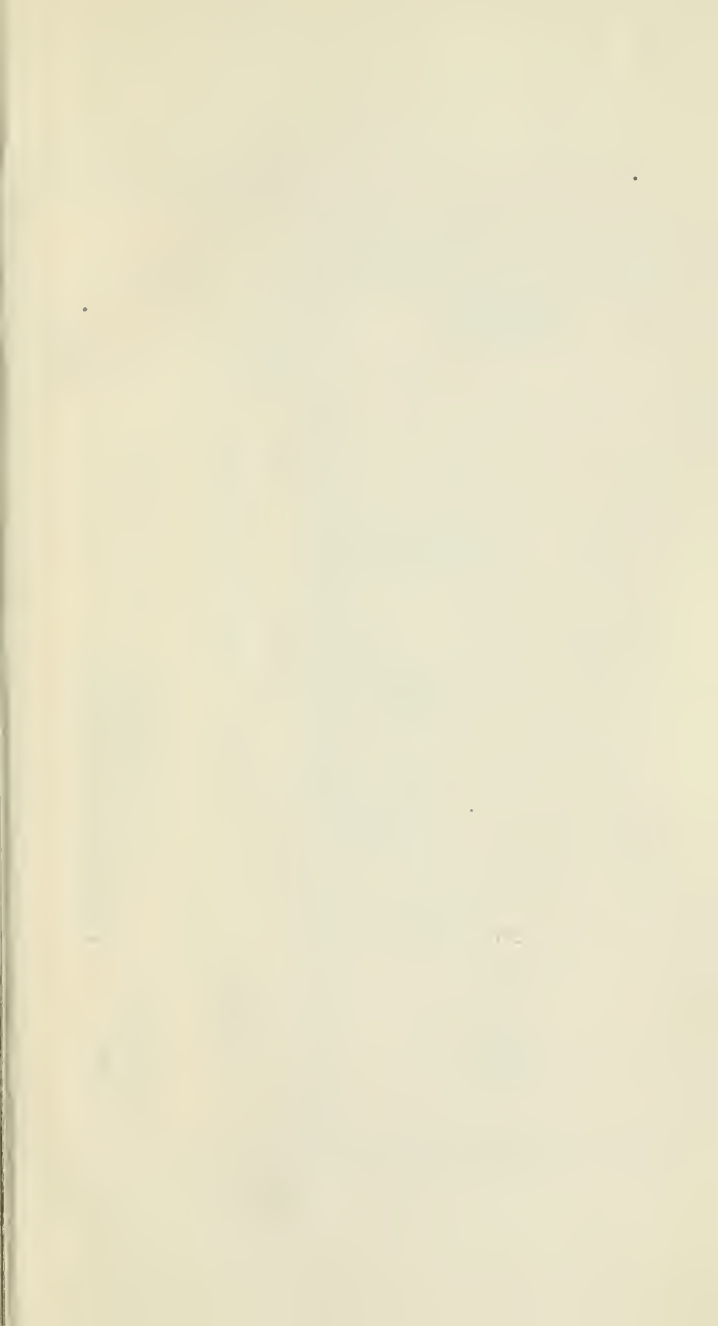
MEGJELENT 1200 PÉLDÁNYBAN.

A FAMETSZÉSŰ KÖNYVDISZKEKET

KOZMA LAJOS

RAJZOLTA

614733

Vörösmarty, Mihály
A merengőhöz.

LaFur
V9545am

NAME OF BORROWER

DATE

14.1.1948
Vörösmarty, Mihály

UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

